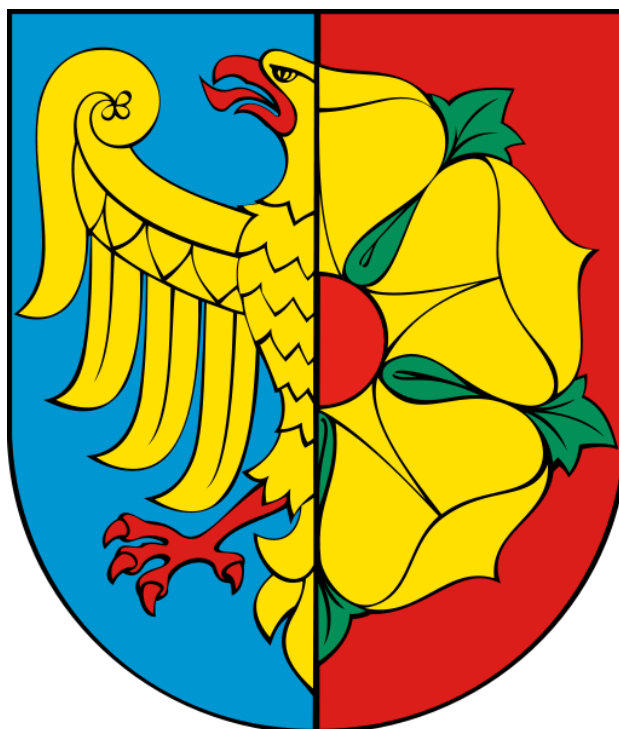

Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych

Wodzisław Śląski – 2011

Wykonawca:

Studio Diagnozy i Profilaktyki
31-423 Kraków
ul. Szklana 4
tel. (12) 446-42-60

Spis treści

Rozdział I - Metryka miasta Wodzisław Śląski	3
Rynek alkoholowy	3
Skala problemów społecznych	3
Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów społecznych	7
Działania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży	8
Rozdział II - Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców.....	10
Grupa badawcza	10
Cel badania.....	10
Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców Wodzisławia Śląskiego	11
Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne	12
Narkotyki w środowisku lokalnym	20
Przemoc.....	23
Rozdział III - Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży.....	29
Grupa badawcza	29
Cel badania.....	29
Dzieci i młodzież a substancje psychoaktywne	29
Spożywanie alkoholu wśród dzieci i młodzieży	31
Palenie papierosów	37
Zachowania związane z zażywaniem narkotyków.....	40
Dzieci i młodzież a zachowania przemocowe	49
Rozdział IV - Badanie punktów sprzedaży alkoholu	63
Grupa badawcza	63
Cel badania.....	63
Wyniki badania.....	64
Wnioski.....	73

Rozdział I - Metryka miasta Wodzisław Śląski

Rynek alkoholowy

Na terenie Wodzisławia Śląskiego 189 podmiotów gospodarczych prowadzi sprzedaż napojów alkoholowych:

- a.** do spożycia poza miejscem sprzedaży
 - do 4,5% - **101**
 - od 4,5% do 18% - **87**
 - powyżej 18% - **89**
- b.** do spożycia w miejscu sprzedaży
 - do 4,5% - **88**
 - od 4,5% do 18% - **36**
 - powyżej 18% - **71**

Skala problemów społecznych

Poniżej przedstawiamy statystyki związane z poszczególnymi problemami społecznymi.

- a) nadużywanie alkoholu** (dane z pierwszego kwartału 2011 dotyczą miasta Wodzisławia Śląskiego)
 - **53** interwencji Straży Miejskiej związanych z nadużywaniem alkoholu (237 interwencji w 2009 roku, 158 interwencji w 2010 roku)
 - **38** wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe złożonych do KRPA (dla porównania: 75 wniosków w 2009 roku, 108 wniosków w 2010 roku)
 - **56** osób prowadziło pojazdy na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości (209 osób w 2009 roku, 270 osób w 2010 roku)

- **35** osób prowadziło pojazdy na drodze publicznej po użyciu alkoholu (124 osoby w 2009 roku, 107 osób w 2010 roku)
- **65** osób zakłócało porządek publiczny (372 osoby w 2009 roku, 219 osób w 2010 roku)
- **0** wypadków drogowych spowodowanych przez nietrzeźwych kierowców (5 wypadków w 2009 roku, 6 wypadków w 2010 roku)
- przestępstwa kryminalne ogółem – **328** (1365 przestępstw w 2009 roku, 1328 przestępstw w 2010 roku)
- czyny karalne popełnione przez nieletnich – **31** (124 w 2009 roku, 115 w 2010 roku)
- przestępstwa popełnione przez nieletnich pod wpływem środków odurzających – **0** (0 przestępstw w 2009 roku, 1 przestępstwo w 2010 roku)
- **79** osób pełnoletnich zatrzymanych do wytrzeźwienia (344 osób w 2009 roku, 340 osób w 2010 roku)
- **0** osób nieletnich zatrzymanych do wytrzeźwienia (jedna osoba w 2009 roku, dwie osoby w 2010 roku)

b) przemoc domowa (dane za rok 2010 i 2009 dotyczą powiatu wodzisławskiego)

- liczba interwencji w 2010 roku – **3039** (dla porównania: 2739 interwencji w 2009 roku)
- interwencje dotyczące przemocy w rodzinie w 2010 roku – **762** (653 interwencji w 2009 roku)
- liczba ofiar w rodzinie w 2010 roku – **806**, w tym **575** kobiet, **44** mężczyzn, **126** małoletnich do 13 roku życia oraz **60** nieletnich w przedziale 13-18 lat (w 2009 roku: 797 ofiar, w tym 516 kobiet, 96 mężczyzn, 117 małoletnich do 13 roku życia i 68 nieletnich w przedziale 13-18 lat)
- liczba sprawców w 2010 roku – **762** osoby, w tym **44** kobiety, **716** mężczyzn i **2** nieletnich (w 2009 roku: 653 sprawców, w tym 27 kobiet, 625 mężczyzn i jeden nieletni)

- liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu w 2010 roku – **423** osoby, w tym **24** kobiet i **399** mężczyzn (w 2009 roku: 417 sprawców pod wpływem alkoholu, w tym 16 kobiet, 401 mężczyzn)
- liczba dzieci obecnych podczas interwencji w 2010 roku – **186** (w 2009 roku – 134 dzieci)

c) **łamanie prawa** (dane za pierwszy kwartał 2011 roku dotyczą miasta Wodzisławia Śląskiego)

- kradzież z włamaniem – **59** (dla porównania: 217 w 2009 roku, 272 w 2010 roku)
- fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną – **17** (63 w 2009 roku, 73 w 2010 roku)
- pobicie – **8** (23 w 2009 roku, 34 w 2010 roku)
- uszkodzenie mienia – **34** (139 w 2009 roku, 149 w 2010 roku)
- kradzież mienia – **52** (314 w 2009 roku, 273 w 2010 roku)

Artykuł KK Kwalifikacja prawna	Wszczętych I kwartał 2011	Stwierdzonych I kwartał 2011	Zakończonych I kwartał 2011
Znęcanie się nad rodziną	33	17	38
Groźba karalna	19	25	20
Rozpijanie małoletniego	0	0	0
Uchylanie się od płacenia alimentów	28	10	20

Z powyższych zestawień wynika, że zarówno problem nadużywania alkoholu, jak i przemocy w rodzinie jest obecny w Wodzisławiu Śląskim. Istnieją jednak ośrodki i instytucje, oferujące specjalistyczną pomoc, z której mogą korzystać osoby z problemami alkoholowymi i są nimi:

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

- ❖ Działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w roku 2011:
 - odbyło się **7** ogólnych posiedzeń,
 - **7** posiedzeń podkomisji interwencyjno-motywującej,
 - przeprowadzono **65** rozmów,
 - wydano **36** postanowień opiniujących lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych, dotyczących zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży.
- ❖ Działalność Podkomisji Interwencyjno - Motywującej w 2011 roku:
 - wpłynęło do Komisji **38** wniosków o leczenie odwykowe
 - **20** zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych,
 - **8** wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego.

Punkt Konsultacyjno - Interwencyjny

- ❖ W związku z procedurą „Niebieskich Kart” w 2010 roku podjęto współpracę i sporządzono ogółem 437 wniosków, w tym:
 - **162** skierowano do Ośrodków Pomocy Społecznej
 - **103** skierowano do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
 - **172** skierowano do organizacji
- ❖ Punkt Konsultacyjno – Informacyjny Przeciw Przemocy w Rodzinie udzielił wsparcia **74** rodzinom, w tym **13** rodzinom z problemem alkoholowym (w 2009 roku – 232 rodzinom, w tym 58 z problemem alkoholowym, w 2010 roku – 246 rodzinom, w tym 48 z problemem alkoholowym).

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

- ❖ MOPS udzielił pomocy w 2011 roku w postaci świadczeń pieniężnych **742** rodzinom, w tym **98** rodzinom korzystającym ze świadczeń z powodu problemów alkoholowych.

W 2010 roku MOPS udzielił pomocy 1537 rodzinom w postaci świadczeń pieniężnych oraz 1149 rodzinom w postaci świadczenia porad.

- ❖ Głównymi powodami przyznania pomocy społecznej było w 2011 roku:
 - długotrwała i ciężka choroba – **242** osoby (3169 świadczeń)
 - bezrobocie – **223** osoby (707 świadczeń)
 - niepełnosprawność – **157** osób (1521 świadczeń)
 - bezradność opiekuńczo - wychowawcza – **45** osób (124 świadczenia)
 - alkoholizm – **39** osób (104 świadczenia)
 - ubóstwo – **32** osoby (84 świadczeń)
 - inne – **67** osób (548 świadczeń)

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową:

- pracuje **109**
- pracuje dorywczo **38**
- nie pracuje **248**
- na rencie lub emeryturze **103**
- na zasiłku dla bezrobotnych **55**
- bezrobotny bez prawa do zasiłku **150**

W 2011 roku odbyły się 23 szkolenia, w których uczestniczyli pracownicy KRPA, MOPS oraz świetlic (25 szkoleń w 2009 roku, 65 szkoleń w 2010 roku).

Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów społecznych

W Wodzisławiu Śląskim działają dwie grupy Anonimowych Alkoholików oraz jedna grupa dla rodzin osób uzależnionych od alkoholu w Poradni Odwykowej. Na terenie miasta funkcjonuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Centrum Zdrowia Psychicznego i Terapii Uzależnień, do którego zakresu działań należy diagnostyka i terapia dla osób z zaburzeniami lękowymi, depresyjnymi, zaburzeniami osobowości oraz osób znajdujących się pod wpływem przewlekłego stresu; realizacja świadczeń zdrowotnych w ramach: Poradni Zdrowia Psychicznego, Poradni Terapii Uzależnienia od Alkoholizmu i Współuzależnienia, Oddziału Dziennego Uzależnienia od Alkoholizmu, Oddziału Dziennego Zaburzeń Nerwicowych, Oddziału Dziennego Zaburzeń Psychiczych. Świadczenia zdrowotne

realizowane są przez wykwalifikowany zespół psychoterapeutów: lekarzy, psychologów, specjalistów terapii uzależnień, pedagogów.

Działania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży

W Wodzisławiu Śląskim działa pięć świetlic, w których pracuje 14 wychowawców. Z zajęć organizowanych przez świetlice korzysta 83 dzieci (92 dzieci w 2010 roku), w tym 34 (39 w 2010 roku) z rodzin alkoholowych. Na terenie miasta prowadzone są również oddziaływania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży. Zajęcia z zakresu uzależnień i zagrożeń społecznych prowadzone są nie tylko dla samych uczniów, ale też dla grona pedagogicznego.

W programach profilaktycznych realizowanych przez Centrum Edukacji i Profilaktyki w Bielsku-Białej w 2009 roku wzięło udział 1564 uczniów oraz 83 nauczycieli. W programach profilaktycznych realizowanych w 2010 roku wzięło udział 1453 uczniów oraz 77 nauczycieli. W 2011 roku w ramach szkolnych programów profilaktycznych odbyły się następujące zajęcia: „Księżniczka”, „Cyryl”, „Miasteczko”, „Rytm i Wartości” oraz „Zapobieganie agresji”. W programach profilaktycznych realizowanych przez Centrum Edukacji i Profilaktyki wzięło udział 500 uczniów oraz 25 nauczycieli.

Ponadto w Wodzisławiu Śląskim odbywają się pozalekcyjne zajęcia sportowe współorganizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. W 2009 roku uczestniczyło w takich zajęciach 350 dzieci, w 2010 roku – 560 dzieci, a w 2011 roku – 501 dzieci. Oprócz tego regularnie w okresie wakacyjnym organizowane są kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych. W 2009 roku na obóz wyjechało 35 dzieci, w 2010 roku - 200 dzieci, a w 2011 roku - 292 dzieci. W 2009 roku udzielano wsparcia działalności świetlic integracyjnych, środowiskowych oraz profilaktycznych, których odbiorcami było 300 osób. Ponadto prowadzono jadłodajnię dla 146 osób oraz organizowano pozalekcyjne zajęcia artystyczne w ramach gminnego programu, z których korzystało 200 osób. W 2010 roku udzielano wsparcia działalności świetlic integracyjnych, środowiskowych oraz profilaktycznych, których odbiorcami było 210 osób. Ponadto prowadzono jadłodajnię dla 361 osób uzależnionych lub najbardziej zagrożonych oraz organizowano pozalekcyjne zajęcia artystyczne w ramach gminnego programu, z których korzystało 295 osób. W 2011 roku

prowadzono jadalnię dla 200 osób oraz organizowano pozalekcyjne zajęcia artystyczne w ramach gminnego programu, z których korzystało 457 osób. Ponadto zorganizowano zajęcia profilaktyczne, w których uczestniczyły 392 osoby.

* * *

W Wodzisławiu Śląskim występują problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, jednak władze lokalne dobrze radzą sobie z ich rozwiązywaniem. Dzięki instytucjom pomocowym oraz ich sprawnemu funkcjonowaniu osoby zagrożone uzależnieniem oraz ich rodziny mają możliwość uzyskania wsparcia i pomocy.

Rozdział II - Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 204 osoby, w tym 119 kobiet i 85 mężczyzn. Wśród respondentów zdecydowana większość badanych mieszkańców Wodzisławia Śląskiego miała wykształcenie średnie lub wyższe (81% ogółu badanych). Wykształcenie większości kobiet było wyższe (56% badanych kobiet) oraz średnie (40% badanych kobiet), podczas gdy 4% badanych kobiet miało wykształcenie zawodowe. Wśród mężczyzn przeważało wykształcenie średnie (32% badanych mężczyzn) oraz wyższe (28% badanych mężczyzn). Ponadto 24% mężczyzn zadeklarowało wykształcenie zawodowe, a pozostałe 16% mężczyzn- podstawowe. Średnia wieku respondentów wynosiła 31,07 lat.

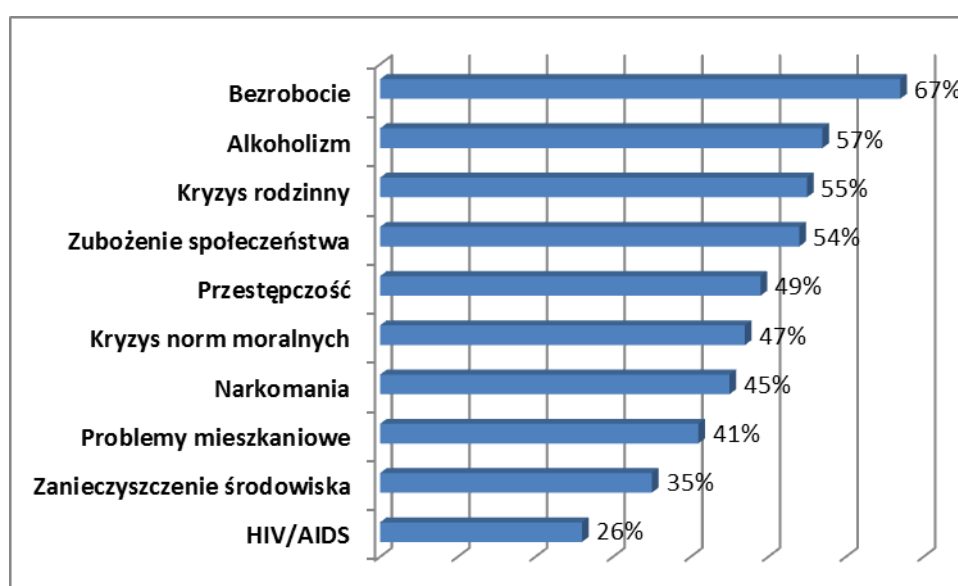
Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród 204 dorosłych osób w Wodzisławiu Śląskim miał na celu zbadanie zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym. Odwoływaliśmy się do takich obszarów jak:

- spożywanie alkoholu, uzależnienie od alkoholu, działania władz w tym zakresie;
- przemoc w rodzinie, zachowania agresywne w miejscach publicznych;
- dostępność narkotyków w środowisku.

Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców Wodzisławia Śląskiego

W pierwszym pytaniu poprosiliśmy o uszeregowanie problemów społecznych od najważniejszego do najmniej ważnego występującego w środowisku lokalnym. Za najważniejszy większość respondentów uznała bezrobocie oraz alkoholizm. Na kolejnym miejscu znalazł się kryzys rodzinny, ubożenie społeczeństwa i wzrost przestępczości, kryzys norm moralnych, następnie narkomania, problemy mieszkaniowe, zanieczyszczenie środowiska, natomiast a na samym końcu HIV/AIDS.

Wysoka pozycja zjawiska alkoholizmu jednoznacznie wskazuje priorytetowy kierunek działań, jakie powinien podejmować samorząd w ramach profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Kwestie te poruszono również w przeprowadzonych w 2002 r. przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych badaniach „Problemy alkoholowe na tle innych problemów społecznych.” W skali całego kraju na pierwsze miejsce wysuwa się problem bezrobocia, kolejno spadek stopy życiowej, przemoc i agresja na ulicach, picie alkoholu przez młodzież oraz alkoholizm, który przecież tak blisko powiązany jest z pierwszymi problemami. Zubożenie społeczeństwa często występuje z nadużywaniem alkoholu.

Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne

W Wodzisławiu Śląskim problem alkoholizmu pojawia się na drugim miejscu ważnych problemów społecznych. Zjawisko to jest jednak dość powszechne w całej Polsce.

„Przyjęło się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholem. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie.”¹

W naszych badaniach interesowało nas kilka zagadnień: jaka jest wiedza i stosunek do alkoholu, czy w środowisku lokalnym występują zagrożenia (bójki, wandalizm) związane z nadmiernym spożywaniem alkoholu, czy respondenci widzą jakieś zmiany związane z alkoholem na przestrzeni ostatnich 10 lat, oraz jak oceniają działania władz związane z tym zagadnieniem.

Na początek zapytaliśmy, czy uważają, że alkohol zawarty w piwie lub winie jest mniej szkodliwy od tego w wódce. 72% osób stwierdziło, że jest tak samo szkodliwy, 13% osób, że jest mniej szkodliwy, a 15% osób nie miało zdania.

Alkohol jest tą samą substancją, bez znaczenia, w jakim napoju się znajduje. Różnice polegają jedynie na procentowej zawartości w poszczególnych trunkach. Opinie stwierdzające, że alkohol w wódce jest bardziej groźny od tego w piwie lub winie może być związany z szybszym wprowadzaniem się w stan upojenia, co związane jest z wypiciem większej ilości czystego alkoholu w mniejszej ilości trunku.

¹ CBOS „Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych”, 2007r.

Znacznie większą świadomość tego zjawiska mają kobiety – aż 81% z nich wie, że alkohol jest tak samo szkodliwy, bez względu na to, w jakim napoju alkoholowym się znajduje. Taką wiedzę posiada 60% mężczyzn.

Zapytaliśmy również o postawę względem dostępności alkoholu. Prosiłiśmy badanych o określenie, czy uważają, że alkohol jest towarem szczególnym, w związku z czym dostęp do niego powinien być ograniczony i kontrolowany, czy też alkohol jest towarem tak jak każdy inny, i zasady sprzedaży nie powinny być wyjątkowe.

Występuje nieznaczna rozbieżność co do odpowiedzi w tym pytaniu w zależności od płci. 70% kobiet jest za ograniczeniem sprzedaży alkoholu w stosunku do 65% mężczyzn. Większość badanych osób wskazuje na specyfikę tego towaru, i postuluje za ograniczeniami.

W kolejnym pytaniu zapytaliśmy respondentów, czy oczekują od władz lokalnych działań służących ograniczeniu problemów alkoholowych. Zdecydowana większość (61% osób) respondentów nie ma zdania na ten temat. 33% badanych (67 osób) oczekuje, że władze lokalne zajmą się rozwiązywaniem problemu nadużywania alkoholu. Zaledwie 6% badanych (12 osób) nie spodziewa się żadnych działań w tym zakresie ze strony lokalnych władz. Wśród najczęściej wymienianych działań, jakie powinny realizować władze lokalne, były: kontrola sprzedaży alkoholu nieletnim i karanie sprzedawców, którzy łamią przepisy, działania edukacyjne i profilaktyczne, a także pomoc udzielana uzależnionym i ich rodzinom. Ponadto badani wymieniali organizowanie młodzieży zajęć w czasie wolnym. Respondenci, którzy nie oczekują żadnych działań prowadzonych przez lokalne władze, uważają, że takie działania nie przynoszą żadnego efektu. **Podsumowując, większość mieszkańców Wodzisławia Śląskiego nie ma zdania, czy powinno się obarczać władze lokalne obowiązkiem rozwiązywania problemów alkoholowych i oczekiwać działań profilaktycznych w tym zakresie.**

W nawiązaniu do poprzedniego pytania, zbadaliśmy wiedzę respondentów na temat prowadzonych lokalnie działań, które mają na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniu od alkoholu i narkotyków. Większość badanych (86%) nie posiada wiedzy na ten temat. Nie wystąpiły znaczące różnice między kobietami i mężczyznami w zakresie posiadania wiedzy na temat działań służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych. Respondenci, którzy wiedzieli o lokalnych inicjatywach, najczęściej wymieniali programy profilaktyczne prowadzone w szkołach, poradnie dla uzależnionych, grupy wsparcia dla alkoholików oraz kampanie informacyjne. Działania władz lokalnych w oczach mieszkańców Wodzisławia Śląskiego polegają przede wszystkim na prowadzeniu poradni dla uzależnionych oraz zajęć profilaktycznych w szkołach. Należałoby więc zwrócić większą uwagę na dostępność i rozpowszechnienie informacji dotyczących innych możliwych działań władz lokalnych w tym zakresie.

Kolejne pytanie dotyczyło spożywania alkoholu (częstotliwości i rodzaju) przez respondentów. Największą popularnością cieszy się piwo, które 31 osób (6% odpowiedzi) spożywa kilka razy w miesiącu, a 39 osób (8% odpowiedzi) raz lub kilka razy w tygodniu. Piwo jest ponadto wypijane przez dwie osoby codziennie (0,5% odpowiedzi), 17 osób (3% odpowiedzi) raz w miesiącu, a przez 45 badanych (9% odpowiedzi) rzadziej niż raz w miesiącu. Oprócz piwa popularne jest wśród mieszkańców również picie wina - 23 osoby (4% odpowiedzi) piją je kilka razy w miesiącu, 5 osób (1% odpowiedzi) – raz w tygodniu, jedna osoba (0,2% odpowiedzi) – 2-3 razy w tygodniu, jedna osoba (0,2% odpowiedzi) - codziennie, 23 osoby (4% odpowiedzi)- raz w miesiącu, a 77 osób (15% odpowiedzi) - rzadziej niż raz w miesiącu. Na następnym miejscu plasują się drinki- 17 osób (3% odpowiedzi) pije je kilka razy w miesiącu, 4 badanych (1% odpowiedzi) – raz w tygodniu, 3 badanych (0,6% odpowiedzi) – 2-3 razy w tygodniu, 20 badanych (4% odpowiedzi) - raz w miesiącu, a 77 ankietowanych (15% odpowiedzi) - rzadziej. Na ostatnim miejscu znajduje się wódka – 4 osoby (1% odpowiedzi) spożywają ją raz w tygodniu, dwie osoby (0,5% odpowiedzi) – codziennie, jedna osoba (0,2% odpowiedzi) – 2-3 razy w tygodniu, 15 osób (3% odpowiedzi) – raz w miesiącu, 18 osób (3% odpowiedzi) – kilka razy w miesiącu, zaś 73 badanych (14% odpowiedzi) - rzadziej. Ponadto 18 badanych przyznało się do okazjonalnego spożywania innego typu alkoholu. Warto podkreślić, że badanie pokazało, że jeśli osoby spożywają alkohol, to niewielki odsetek robi to często. Warto zwrócić uwagę, że tylko siedem badanych osób przyznało się do spożywania alkoholu codziennie, zaś 50 badanych (25% badanych) nie spożywa alkoholu w ogóle (41 badanych kobiet oraz 9 badanych mężczyzn).

Jeśli chodzi o preferencje płci, kobiety najczęściej sięgają po wino – 26 badanych (10% odpowiedzi) - raz lub kilka razy w miesiącu, oraz piwo – 22 badanych (8% odpowiedzi) - raz lub kilka razy w miesiącu. Mniejszym zainteresowaniem cieszą się drinki i wódka. Mężczyźni najbardziej preferują piwo – 26 badanych (10% odpowiedzi) deklaruje picie piwa raz lub kilka razy w miesiącu. W następnej kolejności występuje wódka, którą 22 mężczyzn (8% odpowiedzi) spożywa raz lub kilka razy w miesiącu oraz wino, które 20 mężczyzn (8% odpowiedzi) spożywa raz lub kilka razy w miesiącu. Drinki cieszą się nieco mniejszym zainteresowaniem wśród mężczyzn. **Jak widać, mieszkańcy Wodzisławia Śląskiego piją umiarkowanie często. Preferencje uwarunkowane są płciowo. Wydaje się, że problem nadmiernego spożywania alkoholu jest umiarkowany.**

Zjawisko nadmiernego spożywania alkoholu może być powiązane z agresywnym zachowaniem i pojawiać się w życiu publicznym w postaci bójek, awantur, pobic czy wulgaryzmów. Zapytaliśmy więc respondentów, czy w ostatnim czasie doświadczyli któregoś z tych nieprzyjemnych przeżyć. Blisko jedna trzecia badanych (29%) nie była świadkami ani uczestnikami takich wydarzeń. Natomiast 50% respondentów doświadczyło głośnego i naganego zachowania młodzieży, kolejno 34% osób awantury, 25% osób wandalizmu, 22% osób bójki, i 6% osób bezpośredniej krzywdy w postaci kradzieży, pobicia czy wulgaryzmów.

Jak widać, najwięcej nieprzyjemnych doświadczeń respondenci mieli z młodzieżą zachowującą się niestosownie pod wpływem alkoholu. Problemem jest więc nie tylko spożywanie alkoholu przez młodzież, ale również ich naganne zachowanie.

Życie publiczne w mieście jest naznaczone przez sporą liczbę wydarzeń prowokowanych przez osoby, które nadużyły alkoholu. Nie są to jednak najczęściej wydarzenia o bardzo dużej szkodliwości.

W badaniu interesowało nas również, czy respondenci zauważyli zmiany w obyczajowości spożywania alkoholu w swoim środowisku, a jeśli tak, czym one mogłyby

być spowodowane. 56% stwierdziło, że zdecydowanie spożycie wzrosło, 37% nie zauważyło zmian na przestrzeni ostatnich 10 lat, a 7% uważa, że zmalało.

Występują niewielkie różnice w odpowiedziach w zależności od płci. Kobiety są raczej nieznacznie częściej skłonne zauważać wzrost spożywania alkoholu (tak twierdzi 57% spośród nich, u mężczyzn jest to 55%). Więcej mężczyzn (40%) w stosunku do kobiet (34%) przyznało, że nie zauważa zmian. 9% kobiet oraz 5% mężczyzn zauważa spadek spożywania alkoholu.

Kolejne pytanie dotyczyło widoku osób pijących w miejscach publicznych. Według 21% ankietowanych nic się nie zmieniło w ciągu ostatnich 10 lat, 39% osób twierdzi, że jest ich więcej, natomiast 17% osób, że mniej. 23% respondentów nie ma zdania na ten temat. Występuje w tym przypadku nieznaczne zróżnicowanie odpowiedzi w zależności od płci. Kobiety nieco rzadziej niż mężczyźni przyznają, że widok osób pijących w miejscach publicznych nie zmienił się (19% badanych kobiet w stosunku do 23% badanych mężczyzn). Mężczyźni nieco częściej deklarują, że widok osób pijących w miejscach publicznych zmniejszył się w ciągu ostatnich lat (18% respondentów oraz 16% respondentek). Więcej kobiet (43%) niż mężczyzn (34%) przyznaje, że widok osób pijących alkohol w miejscach publicznych zwiększył się.

Część badanych zauważa pozytywne zmiany w obyczajowości picia, twierdzi, że spożycie alkoholu zmalało (7% badanych), jak również ilość osób pijących w miejscach publicznych również się zmniejszyła (17% badanych). Zapytaliśmy respondentów, co, ich zdaniem, mogło przyczynić się do poprawy sytuacji. Najwięcej osób, bo prawie jedna czwarta badanych, wskazuje na możliwości innych form spędzania czasu wolnego (22% badanych), kolejno obawę przed utratą pracy (19% badanych). 15% osób mówi o edukacji informacyjnej społeczeństwa oraz zubożeniu społeczeństw (13% badanych), a także o wysokiej cenie alkoholu (10% badanych). Niewielki odsetek badanych mieszkańców Wodzisławia Śląskiego wskazuje na obawę przed odtrąceniem społecznym (4% respondentów).

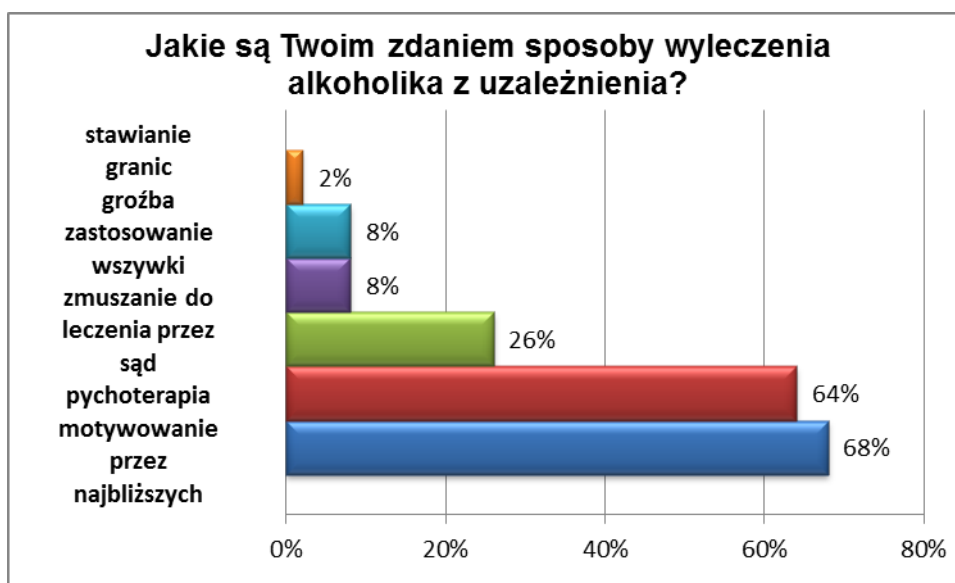
Kolejnym ważnym zagadnieniem poruszonym przez nas w badaniu był problem nadużywania alkoholu. Poprosiliśmy badanych o zdefiniowanie alkoholizmu. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi przez jednego badanego. Najwięcej badanych wskazuje na utratę kontroli nad własnym życiem (69% badanych), chorobę, którą można powstrzymać (55% osób) oraz problemy z silną wolą (37% osób). **Takie podejście wskazuje na dużą świadomość i znajomość tematu oraz jest wyrazem empatii i zrozumienia problemu.** 23% badanych mówi o alkoholizmie jako o chorobie nieuleczalnej, a alkoholika utożsamia się z osobą, która pije i będzie piła, zaś 17% badanych sądzi, że jest to sposób życia. Należałoby więc zwrócić szczególną uwagę na edukację w tym zakresie. Alkoholizm z medycznego punktu widzenia jest chorobą, z którą należy walczyć poprzez specjalistyczną

pomoc oraz wsparcie najbliższych. Ta wiedza powinna być dana każdemu, gdyż w każdej rodzinie może pojawić się ten problem.

Pytając o motywy sięgania po alkohol, ujawnił się przede wszystkim jego społeczny oraz psychologiczny wymiar. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi przez każdego badanego. W odpowiedziach respondentów dominowały dwa powody: chęć „zapicia” problemów i smutków (72% badanych) oraz chęć wyluzowania się (67% badanych). Kolejnymi powodami były: namowa, presja ze strony znajomych (49% osób) oraz brak możliwości alternatywnego spędzania czasu wolnego (34% osób). 3% respondentów podało również zbyt niską cenę alkoholu, a 6% badanych nie miało zdania.

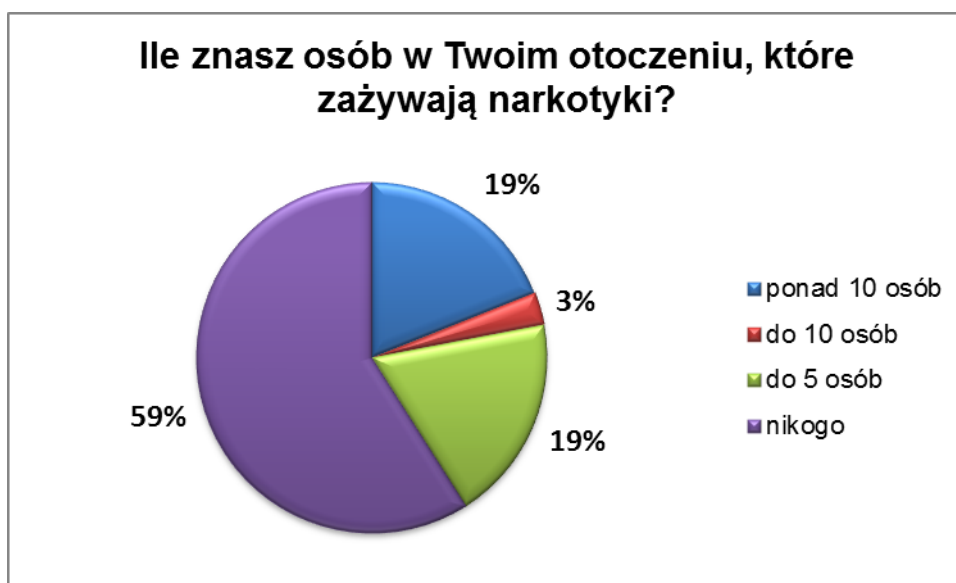
Zapytaliśmy o sposoby leczenia uzależnienia. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi. 68% badanych wskazało na motywowanie ze strony najbliższych, a następnie na podjęcie leczenia w placówce specjalistycznej (64% badanych). Więcej niż co dziesiąty badany (15%) twierdził, że alkoholik przestanie pić, jeśli będzie chciał, co wskazuje na obojętność i niezrozumienie niewielkiej części mieszkańców wobec problemu alkoholizmu i sugeruje potrzebę wprowadzenia działań informacyjnych w tym zakresie.

Narkotyki w środowisku lokalnym

Problem narkotyków jest dość poważny w mieście. Należy jednak zaznaczyć, że zdecydowana większość mieszkańców nigdy nie zażywała narkotyków, a samo zdobycie narkotyków oceniają oni jako trudne, ale możliwe lub stosunkowo łatwe.

Zapytaliśmy naszych respondentów, ile znają osób w swoim otoczeniu, które zażywają narkotyki. 67% kobiet w ogóle nie zna nikogo, kolejno 18% kobiet zna do 5 osób, 2% kobiet – do 10 osób, a 13% respondentek – więcej niż 10. Jeśli chodzi o mężczyzn – 47% z nich nie zna nikogo, 20% mężczyzn zna do 5 osób, 5% mężczyzn zna do 10 osób, a 28% zna ponad 10 osób. Wspólne podliczenie odpowiedzi kobiet i mężczyzn wygląda następująco:

Ponad połowa badanych (59%) nie zna nikogo, ale 22% znających do 10 osób, i 19% znających więcej niż 10 osób to dość niepokojący wynik. **Można wnioskować, że zażywanie narkotyków w mieście jest dość poważnym problemem społecznym.**

W badaniu tym interesowało nas również, czy respondenci wiedzą, gdzie i u kogo można kupić narkotyki. Zdecydowana większość mieszkańców Wodzisławia Śląskiego nie posiada takiej wiedzy (72% wszystkich badanych). 18% badanych kobiet i 41% badanych mężczyzn wie, gdzie może kupić narkotyki.

W ogólnym przekroju, większość mieszkańców Wodzisławia Śląskiego nie wie, gdzie można zaopatrzyć się w narkotyki. Wśród mieszkańców wystąpiło niewielkie zróżnicowanie na płeć pod względem zażywania narkotyków, o czym świadczą wyniki podsumowujące następane pytanie: „Czy kiedykolwiek zażyłeś narkotyk?”. Do zażycia narkotyku przyznało się 12 kobiet (10% respondentek) oraz 12 mężczyzn (14% respondentów). Trzeba wyraźnie podkreślić, że przyznanie się do używania narkotyków (lub nawet jednorazowej próby) jest w istocie przyznaniem się do czynu karalnego w Polsce. Ponadto używanie narkotyków nie jest czymś powszechnie akceptowanym, dlatego można by spodziewać się raczej niewielkiego odsetka odpowiedzi twierdzących. Choć ogólna tendencja jest umiarkowana, to jednak niepokoi wysoki odsetek mężczyzn w mieście, którzy wiedzieli, u kogo można kupić narkotyki.

W tym miejscu warto odwołać się do sondażu Centrum Badania Opinii Publicznej „*Postawy Polaków wobec wybranych substancji psychoaktywnych*” z 2007r. Spytano respondentów, czy kiedykolwiek próbowali narkotyków. Podobnie, jak w przypadku Wodzisławia Śląskiego, zdecydowanie mniej było odpowiedzi „*tak*” – jedynie 4% (w stosunku do 12% naszych respondentów, co stanowi trzykrotnie większy odsetek od wyniku badań ogólnopolskich). Aż 96% populacji w 2007 r. nie próbowało narkotyków. Warto również zwrócić uwagę, że narkotyki używali głównie mężczyźni (6%) i tylko 1% respondentek – podobnie jak w naszym badaniu, gdzie mężczyźni częściej niż kobiety sięgają po narkotyki.

Zapytaliśmy również o dostępność narkotyków w środowisku lokalnym. Odpowiedzi na to pytanie wykazały zróżnicowanie ze względu na płeć. Dla mężczyzn zdobycie narkotyku wydaje się stosunkowo łatwiejszym zadaniem. 28% badanych kobiet deklaruje, że jest to zadanie raczej łatwe bądź łatwe. Odsetek respondentów wśród mężczyzn, którzy uznają kupno narkotyku za raczej łatwe bądź łatwe, wynosi 40%. Blisko połowa badanych kobiet i 23% badanych mężczyzn nie posiada wiedzy na ten temat.

Tab. 1. Dostępność narkotyków w ocenie dorosłych mieszkańców Wodzisławia Śląskiego.

<i>Czy uważasz, że w Twoim otoczeniu nabyć narkotyki jest ...</i>	Kobiety	Mężczyźni
bardzo trudno	2%	2%
raczej trudno	3%	6%
trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby, to można	22%	29%
raczej łatwo, nie wymaga to dużego wysiłku ani znajomości	18%	24%
łatwo, właściwie każdy może nabyć	10%	16%
nie wiem	45%	23%

Przemoc

„Ogółem 23% dorosłych Polaków deklaruje, że padło ofiarą przemocy. Co dziesiąty (10%) doświadczył agresji na ulicy, ale nie w pobliżu domu, natomiast co czternasty (7%) – w najbliższej okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% dorosłych. Co dwudziesty (5%) padł ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym – restauracji, kawiarni, na dyskotecę. Mniej liczne grupy doświadczyły agresji w pracy bądź szkole, w środkach komunikacji lub w jakimś innym miejscu (po 3%). Mężczyźni znacznie częściej niż kobiety przyznają, że zdarzyło im się paść ofiarą agresji (odpowiednio: 28% i 18%).”

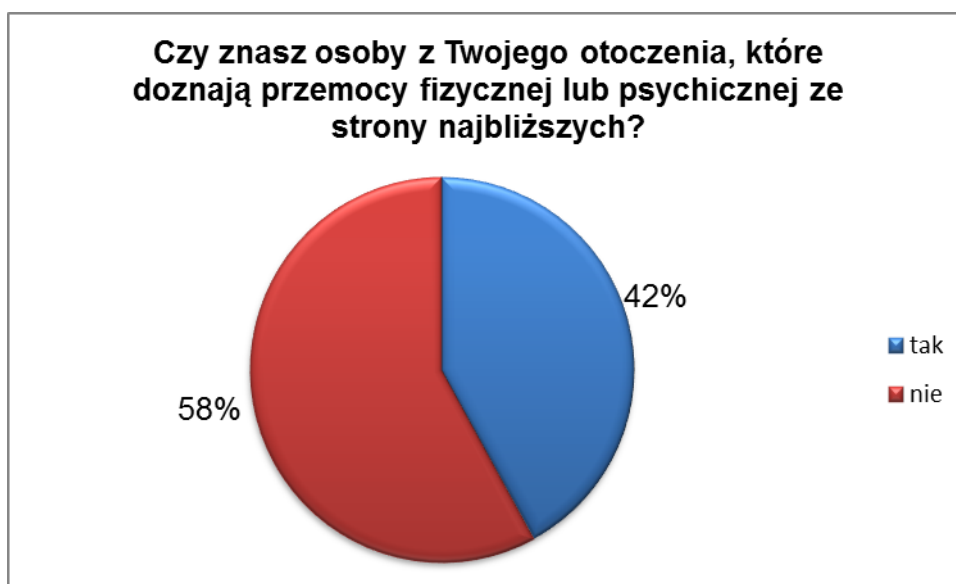
„Większość dorosłych (68%) przyznaje, że w ich domach zdarzają się różnego rodzaju konflikty, sprzeczki lub awantury”.²

Zbadanie zjawiska przemocy jest dość trudne. Często bowiem ofiary agresji nie przyznają się do tego, co może być spowodowane, między innymi, racjonalizacją, usprawiedliwianiem sprawców, obwinianiem siebie. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki CBOS cytowane wyżej.

² CBOS „Przemoc i konflikty w domu”, 2009r.

W naszym badaniu interesowało nas przede wszystkim zbadanie zjawiska przemocy w rodzinie i stosowaniu jej w stosunku do dzieci, oraz skala zjawiska w mieście Wodzisław Śląski.

Na początek zapytaliśmy respondentów, czy znają osoby, które doświadczają przemocy, zarówno fizycznej, jak i psychicznej ze strony najbliższych. Odpowiedzi są dość porównywalne, choć przeważają osoby, które nie znają takich osób (58%) w porównaniu do osób, które znają osoby doświadczające przemocy (42%). Wystąpiły nieznaczne różnice między płciami – 45% kobiet oraz 37% mężczyzn zna takie rodziny.

Skala zjawiska przemocy zdaje się być dość poważna, jeśli weźmie się pod uwagę, że istnieją osoby, które doświadczają przemocy, natomiast nikt o tym nie wie. Przemoc w rodzinie jest poważnym problemem społecznym, jak widać obecnym również w Wodzisławiu Śląskim.

W związku z powyższym zbadaliśmy, czy respondenci wiedzą, gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli mają wiadomość o osobie, która jest ofiarą przemocy. Zdecydowana większość badanych - 71%, posiada taką wiedzę, pozostałe 29% należałoby poddać edukacji w tej kwestii. Istnieją wahania co do płci; kobiety zdecydowanie częściej (76%) niż mężczyźni (64%) deklarują, że posiadają taką wiedzę.

Rysuje się obraz społeczności dobrze poinformowanej. Warto ponadto dodać, iż do sprawnego funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego nie wystarczy sama wiedza, lecz również działanie. Deklaracja o znajomości osób i instytucji nie jest równoznaczna z podjęciem działania na rzecz ofiary przemocy.

Interesowała nas również postawa badanych względem przemocy. Zapytaliśmy, czy istnieją jakieś specjalne okoliczności, warunki, które mogłyby usprawiedliwiać stosowanie przemocy. Zdecydowana większość zaprzeczyła temu stwierdzeniu (84%), 8% badanych nie miało zdania, natomiast 8% ankietowanych uznało możliwość takich warunków (pięć kobiet i dwunastu mężczyzn).

Zdecydowana większość badanych odrzuciła koncepcje usprawiedliwiania stosowania przemocy specjalnymi, nietypowymi okolicznościami, co jest pozytywną informacją.

Następnie zbadaliśmy postawę mieszkańców co do stosowania kar fizycznych i przemocy względem dzieci. Stosowanie kar fizycznych względem dzieci jest tematem dość kontrowersyjnym. Dnia 1 sierpnia 2010 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która przewiduje całkowity zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci.³ Badając postawy mieszkańców Wodzisławia Śląskiego względem

³ Dz. U. Nr 125, poz. 842

tego tematu, poprosiliśmy ich o zaopiniowanie stwierdzeń, jako zgodnych, lub niezgodnych z ich przeświadczeniem.

„Dziecko powinno bać się rodziców, to ułatwia posłuszeństwo i szacunek.”

Tak – 17% Nie – 83%

	Kobiety	Mężczyźni
Tak	13%	23%
Nie	87%	77%

Odpowiedzi respondentów różniły się nieznacznie w zależności od płci. Większość badanych nie zgadza się ze stwierdzeniem, że dziecko powinno bać się rodziców. Badani mężczyźni częściej niż badane kobiety, zgadzali się z tym stwierdzeniem. Jest wiele innych sposobów na wzbudzenie szacunku i wymaganie posłuszeństwa. Rodzice powinni posiadać autorytet wynikający z wiedzy, postawy, zachowania, a nie z przewagi fizycznej.

„Surowe traktowanie hartuje dziecko i pozwala lepiej radzić mu sobie w życiu.”

Tak – 23% Nie - 77%

	Kobiety	Mężczyźni
Tak	17%	32%
Nie	83%	68%

W tym przypadku podobnie większość badanych nie uważa surowego traktowania jako źródła sukcesu w dorosłym życiu dziecka. Niepokoi informacja, że blisko jedna trzecia (32% badanych) mężczyzn sądzi, że dzieci należy surowo wychowywać.

„Dobrze, że stosowanie kar fizycznych jest zakazane prawem.”

Tak – 51% Nie – 49%

	Kobiety	Mężczyźni
Tak	51%	52%
Nie	49%	48%

W tym miejscu przypomina się gorącą dyskusję na temat przysłowiowego „klapsa” i jego konieczności / skuteczności / słuszności. **Połowa badanych popiera prawo zakazu karania w sposób fizyczny.**

„Stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą.”

Tak – 1% Tak, czasami – 51% Nie – 48%

	Kobiety	Mężczyźni
Tak	2%	1%
Tak, czasami	46%	57%
Nie	52%	42%

W tym pytaniu widać nieznaczną różnicę między odpowiedziami kobiet i mężczyzn. Kobiety nieco częściej niż mężczyźni są przeciwne traktowaniu kar fizycznych jako dobrej metody wychowawczej. Połowa badanych mieszkańców Wodzisławia Śląskiego zgadza się z opinią, że bywają sytuacje, gdzie dziecku trzeba dać klapsa.

Zapytaliśmy również, czy respondenci znają przypadki bicia dzieci. 61% badanych odpowiedziało, że nie zna. Jednak 39% pozostałych to bardzo dużo jak na takie wykroczenie, jakim jest uderzenie małoletniego.

Połowa mieszkańców Wodzisławia Śląskiego nie uznaje stosowania kar fizycznych za dobrą metodę wychowawczą oraz jest przeciwna jej używaniu. Zdecydowana większość respondentów nie uważa, że istnieją okoliczności, które usprawiedliwiałyby stosowanie przemocy. Dobrą informacją jest to, że większość badanych zna osoby i instytucje, do których należy się udać, aby zgłosić stosowanie przemocy.

Rozdział III - Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży

Grupa badawcza

W przeprowadzonym badaniu wzięło udział 648 uczniów (322 dziewczęta i 326 chłopców). W szkołach podstawowych przebadano 203 uczniów, w szkołach gimnazjalnych 226 uczniów, a w szkołach ponadgimnazjalnych 219 uczniów. Średnia wieku w szkołach podstawowych wyniosła 12,76 lat, w gimnazjach – 15,14 lat, zaś w szkołach ponadgimnazjalnych – 17,06 lat. Badanie odbywało się w czasie zajęć lekcyjnych, miało postać ankiety składającej się z 60 pytań zamkniętych. Niektóre z nich uczniowie uzupełniali własnymi odpowiedziami.

Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych:

- używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz zażywania narkotyków;
- problemów przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym,
- zagrożenia związanego z mediami.

Dzieci i młodzież a substancje psychoaktywne

Badanie miało na celu analizę stopnia używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. Analiza dotyczyła rozpowszechnienia palenia papierosów, picia alkoholu oraz zażywania narkotyków, a także okoliczności towarzyszących tym zachowaniom i postaw wobec substancji psychoaktywnych. Nasilenie wymienionych zjawisk w poszczególnych grupach wiekowych na terenie Wodzisławia Śląskiego ilustruje tabela:

Tab. 6. Nasilenie określonych problemów społecznych w poszczególnych grupach wiekowych.

Problem społeczny	Szkoły Podstawowe		Gimnazjum		Szkoły Ponadgimnazjalne	
	N	%	N	%	N	%
Picie alkoholu	39	19	133	59	168	77
Palenie papierosów	31	16	81	37	93	43
Używanie narkotyków	4	2	17	8	51	24

N – ilość osób, które przyznają się do używania środków psychoaktywnych oraz papierosów

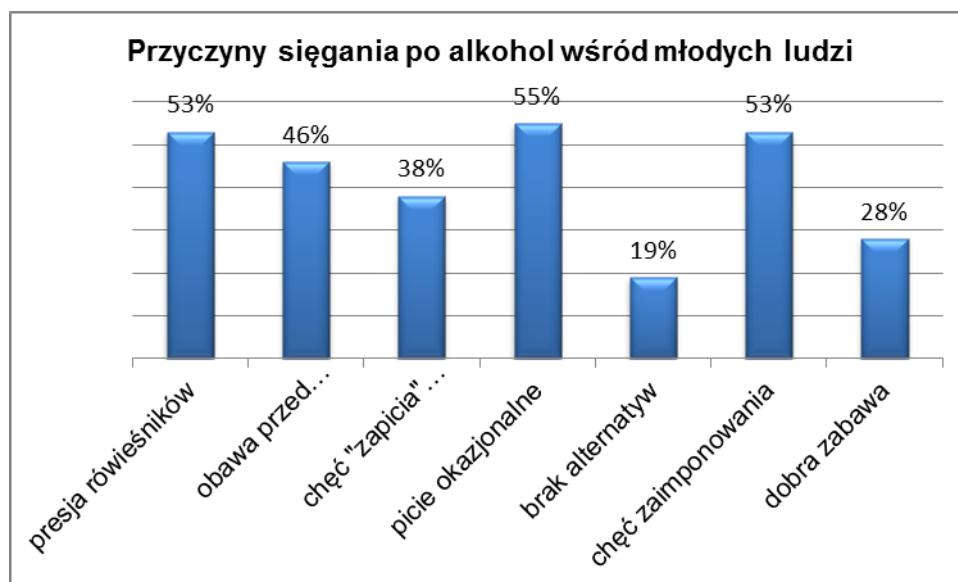
Z otrzymanych rezultatów wynika, że wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po wybrane rodzaje substancji psychoaktywnych. Do picia alkoholu przyznaje się 19% uczniów szkół podstawowych, 59% gimnazjalistów oraz 77% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Wyniki są zgodne z najnowszymi sondażami publikowanymi przez CBOS, wskazującymi alkohol jako środek psychoaktywny najbardziej rozpowszechniony wśród młodych ludzi w porównaniu z papierosami i narkotykami. Niepokojący jest jednak wysoki odsetek, wśród uczniów starszych grup wiekowych, osób, które zażywały alkohol, a w szczególności dość wysoki odsetek takich osób w szkołach ponadgimnazjalnych. **Znacznie rozpowszechnione w mieście jest również palenie papierosów – w grupie uczniów szkół gimnazjalnych wyniosło 37%, a szkół ponadgimnazjalnych – aż 43%.** W sondażu przeprowadzonym w 2008 roku przez Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, jedynie 38% młodych ludzi zadeklarowało palenie papierosów.

Wyniki badań wskazują na wyższy od ogólnopolskiego wyniku odsetek młodych osób sięgających po substancje odurzające. Najwyższy odsetek młodych osób, które zażywają narkotyki wystąpił w grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych i wyniósł on 24%. Badania prowadzone w Polsce co kilka lat wskazują na obniżanie się problemu narkotykowego wśród młodych ludzi, sondaż KBPN z 2008 roku określił ilość młodych ludzi mających kontakty z narkotykami na poziomie 15%. Otrzymane wyniki wskazują na większy niż liczba uczniów objętych badaniami ogólnopolskimi odsetek uczniów w Wodzisławiu Śląskim sięgających po substancje psychoaktywne. W następnej kolejności zostaną dokładnie

przeanalizowane formy używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych oraz okoliczności, w jakich mają one miejsce.

Spożywanie alkoholu wśród dzieci i młodzieży

Jak to już zostało zaznaczone, alkohol jest najbardziej rozpowszechnioną używką w środowisku młodych ludzi, co potwierdzają prowadzone sondaże. Przyczyny sięgania po alkohol mogą być różne, od społecznych i towarzyskich po próbę radzenia sobie z trudnymi sytuacjami. Otrzymane rezultaty przedstawiono na wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Jako najczęstszą przyczynę spożywania alkoholu dzieci i młodzież podawały okazje towarzyskie, takie jak urodziny, wizyty w pubie bądź dyskotecę, jako powód sięgania po alkohol. Jest to zgodne z polską obyczajowością, według której spotkania rodzinne i towarzyskie powinny odbywać się przy napojach alkoholowych. Na kolejnym miejscu młodzi mieszkańcy Wodzisławia Śląskiego podawali presję rówieśników oraz chęć zaimponowania. Dopiero na kolejnym miejscu znalazło się zażywanie alkoholu w celu radzenia sobie z problemami oraz obawy przed odrzuceniem, a także dla dobrej zabawy.

Średni wiek pierwszego kontaktu z alkoholem wynosił dla poszczególnych grup wiekowych: 11,75 lat – uczniowie szkół podstawowych, 13,26 lat – gimnazjaliści, 13,95 lat - uczniowie szkół ponadgimnazjalnych. **Na podstawie otrzymanych wyników można zaobserwować niepokojące zjawisko, według którego wiek kontaktu z alkoholem obniża się w poszczególnych grupach.** Powinna być to alarmująca informacja dla rodziców i opiekunów. Z drugiej strony może ona wskazywać na rosnące przyzwolenie rodziców na kontakt własnych dzieci z alkoholem. Jeżeli chodzi o zróżnicowanie między płaciami w kwestii spożywania alkoholu, w szkołach podstawowych wśród uczniów przyznających się do picia alkoholu dziewczynkom (15%) zdarzało się to rzadziej niż chłopcom (24%). W gimnazjum alkohol pije tyle samo chłopców (59%), co dziewczyn (59%). W szkołach ponadgimnazjalnych alkohol pije 77% badanych dziewczyn oraz 77% badanych chłopców, co stanowi bardzo duży odsetek młodych ludzi mających kontakt z alkoholem.

W pytaniu o dostępność alkoholu w środowisku dzieci i młodzieży na obszarze miasta, zaobserwowano znaczące zróżnicowanie odpowiedzi wraz z wiekiem ankietowanych. Uzyskane rezultaty obrazuje poniższa tabela.

Tab. 7. Dostępność alkoholu w środowisku dzieci i młodzieży.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić alkohol jest?	Szkoły Podstawowe	Gimnazjum	Szkoły Ponadgimnazjalne
Bardzo trudno	22%	12%	5%
Trudno	11%	4%	4%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	22%	23%	16%
Raczej łatwo	10%	30%	46%
Łatwo	5%	18%	23%
Nie wiem	30%	13%	6%

Wyraźnie widać tendencję wzrostową w dostępności alkoholu w otoczeniu młodych ludzi. Wśród uczniów szkół podstawowych 15% ankietowanych uznało zakup alkoholu za

czynność łatwą bądź raczej łatwą, natomiast podobnej odpowiedzi udzieliło już zdecydowanie więcej gimnazjalistów – 48% oraz większość uczniów szkół ponadgimnazjalnych – 69%. **Otrzymane rezultaty mogą być szczególnie alarmujące. Łatwy dostęp do alkoholu dla osób niepełnoletnich jest sprzeczny z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z 1982 r., wyraźnie zabraniającej sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.**

Jeśli chodzi o okoliczności pierwszego kontaktu z alkoholem we wszystkich grupach wiekowych występowały niewielkie różnice. Szczegółowe zestawienie wyników znajduje się w tabeli.

Tab. 8. Okoliczności pierwszego spożycia alkoholu.

W jakiej sytuacji po raz pierwszy miałeś kontakt z alkoholem?	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
W szkole	0	2%	3%
Na wagarach	3%	5%	4%
Na dyskotecce/w pubie	24%	21%	31%
Na wakacjach	24%	35%	29%
W domu	16%	23%	10%
W innej sytuacji	33%	14%	23%

Picie alkoholu po raz pierwszy w czasie wakacji zadeklarowało 24% uczniów szkół podstawowych, 35% gimnazjalistów oraz 29% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W grupie uczniów szkół podstawowych, oprócz wakacji, najczęściej dzieci (33%) wskazało na inne okoliczności, m.in. czas wolny, urodziny, wesele, jako miejsce, gdzie po raz pierwszy spożywało napoje alkoholowe. Jest to istotna informacja, ponieważ może wskazywać na mało rygorystyczne postawy rodziców wobec picia alkoholu przez ich dzieci, nawet w niewielkich ilościach podczas spotkań rodzinnych. Takie zachowanie rodziców daje dzieciom przyzwolenie na spożywanie alkoholu w przyszłości. Jedna czwarta dzieci z tej grupy wiekowej (24%) wskazała na dyskotekę, kolejne 16% dzieci na dom. Uczniowie w starszych

grupach wiekowych często wskazywali na dyskotekę czy pub, jako miejsce pierwszego kontaktu z alkoholem. Innymi okolicznościami, które sprzyjały kontaktom z alkoholem były dla starszych uczniów spotkania ze znajomymi czy wycieczki.

We wszystkich grupach wiekowych spożywanie alkoholu było najczęściej wynikiem własnej inicjatywy. W ten sposób odpowiedziało 76% uczniów szkół podstawowych mających kontakt z alkoholem, 80% gimnazjalistów oraz 65% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Ponadto młode osoby były namawiane do spożycia alkoholu przez znajomych (11% uczniów szkół podstawowych, 17% gimnazjalistów oraz 29% uczniów szkół ponadgimnazjalnych).

Jeżeli chodzi o spożywanie alkoholu na terenie szkoły, twierdząco na to pytanie odpowiedział jeden uczeń szkoły podstawowej (3%), czternastu gimnazjalistów (11%) oraz 25 uczniów szkół ponadgimnazjalnych (15%). Uzyskany wynik wskazuje na potrzebę uczulenia nauczycieli na zwracanie uwagi na uczniów, którzy pojawiają się w szkole pod wpływem alkoholu.

Interesująca może być analiza reakcji otoczenia rówieśniczego na odmowę spożycia alkoholu przez dzieci i młodzież. Może ona dostarczać informacji o postawach młodych ludzi wobec picia oraz przesłanek wyjaśniających spożywanie alkoholu przez ludzi w młodym wieku. Z otrzymanych rezultatów wynika, że występuje duże zróżnicowanie reakcji młodych ludzi na odmowę picia alkoholu przez ich rówieśników. Uczniowie szkół podstawowych spotykali się z różnorodnymi reakcjami, wśród których przeważały: akceptacja i zrozumienie (42% uczniów), brak reakcji (22% uczniów) oraz krytyka (14% uczniów). Uczniowie szkół gimnazjalnych spotykali się głównie z akceptacją i zrozumieniem. Na taką odpowiedź wskazało 41% gimnazjalistów. Gimnazjaliści często spotykali się z brakiem reakcji (29% uczniów). Badani gimnazjaliści wymieniali ponadto zdziwienie (29% uczniów). Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych spotykali się najczęściej z akceptacją i zrozumieniem – 42% uczniów, zdziwieniem – 31% ankietowanych, kolejno z brakiem reakcji – 22% ankietowanych. Można z tego wywnioskować, że postawa młodych ludzi wobec osób niepijących posiada często wymiar pozytywny. Poniższy wykres przedstawia wyniki. Każdy uczeń miał możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi.

Warto przeanalizować, jakie rodzaje alkoholu są najczęściej spożywane przez dzieci i młodzież w Wodzisławiu Śląskim, a także jaka jest częstotliwość sięgania po napoje alkoholowe. **Uczniowie szkół podstawowych piją alkohol sporadycznie.** Największą popularnością wśród uczniów szkół podstawowych cieszy się piwo, które wypija jeden uczeń co najmniej raz w tygodniu (3% odpowiedzi), a kolejny uczeń (3% odpowiedzi) robi to raz w miesiącu oraz wino – wypijane przez jednego ucznia (3% odpowiedzi) co najmniej raz w miesiącu. Mniejszą popularnością w tej grupie uczniów cieszy się wódka oraz drinki. Uczniowie szkół podstawowych, jeśli już piją, to najczęściej robią to rzadziej niż raz w miesiącu. Taki wynik dość cieszy, gdyż wskazuje, że młode osoby w tym przedziale wieku zażywają alkohol jedynie okazjonalnie. Zróżnicowanie spożywanych alkoholi i częstotliwość picia wzrasta na poziomie gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej. **Uczniowie szkół gimnazjalnych piją alkohol nieco częściej.** Alkohole spożywane są głównie z częstotliwością raz w miesiącu, kilka razy w miesiącu lub rzadziej. Najczęściej spożywanym alkoholem jest piwo, którego poziom spożycia dla gimnazjum wynosi 2% odpowiedzi raz w tygodniu, 4% odpowiedzi - 2-3 razy w tygodniu, 7% odpowiedzi - kilka razy w miesiącu, 5% odpowiedzi - raz w miesiącu, a 8% odpowiedzi - rzadziej. Młodzież sięga również kilka razy w miesiącu po wino, drinki i wódkę, nieco rzadziej po nalewki. Pięciu gimnazjalistów deklarowało, że spożywa różnego rodzaju alkohol codziennie. **Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych piją częściej i bardziej regularnie.** Największą popularnością cieszy się piwo, którego poziom spożycia wynosi 6,5% odpowiedzi - kilka razy

lub raz w tygodniu, 9% odpowiedzi - kilka razy lub raz w miesiącu oraz wino, którego poziom spożycia wynosi 1,2% odpowiedzi – kilka razy lub raz w tygodniu, 5% odpowiedzi – kilka razy lub raz w miesiącu. Uczniowie sięgają także kilka razy w tygodniu lub kilka razy w miesiącu wódkę, czy drinki. Poniższa tabela przedstawia rodzaje alkoholu oraz częstotliwość ich spożywania wśród młodych mieszkańców Wodzisławia Śląskiego.

Tab. 9. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dzieci i młodzież oraz częstotliwość ich spożywania.

Rodzaj alkoholu	Szkoły Podstawowe					Gimnazjum					Szkoły Ponadgimnazjalne				
	Codziennie	2-3 razy w tygodniu	Raz w tygodniu	Kilka razy w miesiącu	Raz w miesiącu	Codziennie	2-3 razy w tygodniu	Raz w tygodniu	Kilka razy w miesiącu	Raz w miesiącu	Codziennie	2-3 razy w tygodniu	Raz w tygodniu	Kilka razy w miesiącu	Raz w miesiącu
Piwo	0	0	3%	0	3%	0,5 %	4%	2%	7%	5%	0	3%	3,5 %	5%	4%
Wino	0	0	0	0	3%	0,3 %	0	0,3 %	2%	1,5 %	0	0,4 %	0,8 %	2%	3%
Wódka	0	0	0	0	0	0,3 %	1%	0,3 %	3%	3%	0	0,4 %	0,4 %	3%	4%
Drinki	0	0	0	0	0	0	0,3 %	0,3 %	1%	3%	0	0,2 %	1%	2%	3%
Nalewki	0	0	0	0	0	0,3 %	0	0	0	0,3 %	0	0,2 %	0,4 %	0,4 %	0,8 %
Inne	0	0	0	0	0	0	0,3 %	0,3 %	0	0	0	0,2 %	0	0,2 %	0

Wyniki te można porównać do rezultatów badań KBPN z 2008. Według tamtego sondażu do picia piwa w ciągu ostatniego miesiąca przyznawało się 75% uczniów, do picia wódki – 54%, do spożywania wina – 29% młodych ludzi. **Spożycie piwa w Wodzisławiu Śląskim jest niższe w stosunku do wyników ogólnopolskich** (2% uczniów szkół podstawowych, 44% gimnazjalistów, 61% uczniów szkół ponadgimnazjalnych), **spożywanie wina znajduje się na wyższym poziomie** (gimnazja – 28%, szkoły ponadgimnazjalne -52%). **Natomiast poziom picia wódki jest niższy od wyników ogólnopolskich**, w gimnazjach

wódkę spożywa 28% uczniów, w szkołach ponadgimnazjalnych odsetek uczniów spożywających wódkę wynosi 47%.

Uczniowie udzielali również odpowiedzi na pytanie o reakcję rodziców w sytuacji, gdy wrócili do domu pod wpływem alkoholu.

Tab. 10. Reakcja rodziców na stan upojenia alkoholowego dzieci.

Jeśli wróciłeś do domu pod wpływem alkoholu, jaka była reakcja Twoich rodziców?	Szkoły podstawowe	Gimnazjum	Szkoły Ponadgimnazjalne
Zdenerwowali się i nakrzyczeli na mnie	5%	13%	18%
Ukarali mnie	5%	2%	6%
Nie zorientowali się	20%	35%	35%
Zbagatelizowali to	7%	2%	6%
Taka sytuacja nie miała miejsca	63%	48%	35%

W przypadku uczniów szkół podstawowych najczęściej nie zaistniała w ogóle sytuacja, w której badany wrócił do domu pod wpływem alkoholu i zastał rodziców. W przypadku uczniów szkół gimnazjalnych odsetek ten zdecydowanie maleje do blisko połowy, a w przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych – 35%. W sytuacji, kiedy rodzice rozpoznają stan upojenia alkoholowego u dzieci, czasami reagują gniewem i stosują kary, takie jak kary cielesne oraz liczne zakazy. **Niepokojący wydaje się jednak znaczący odsetek sytuacji, w których rodzice nie zorientowali się, że ich dzieci znajdują się pod wpływem alkoholu.** W przypadku szkół ponadgimnazjalnych wyniósł on 35%, w szkołach gimnazjalnych – 35%.

Palenie papierosów

Analizę związaną z paleniem papierosów na obszarze Wodzisławia Śląskiego warto zacząć od wskazania wieku dzieci i młodzieży, w którym sięgnęli po pierwszego papierosa. Wiek ten wynosi kolejno: dla szkół podstawowych – 11 lat, dla gimnazjów – 13,17, dla szkół

ponadgimnazjalnych – 14,49 lat. Występuje tutaj podobne zjawisko, jak miało miejsce w przypadku spożywania alkoholu. **Wiek pierwszego kontaktu dzieci i młodzieży z papierosami obniża się z czasem, dzisiaj ludzie młodzi sięgają po papierosy w młodszym wieku niż parę lat temu.** Wysoki odsetek osób palących w badanej grupie (43% uczniów szkół ponadgimnazjalnych) nie pokrywa się z tendencjami zaobserwowanymi w najnowszych sondażach. Według nich regularne palenie deklaruje 22% młodych ludzi, natomiast do okazjonalnego palenia przyznaje się 15-18%. W mieście Wodzisław Śląski zjawisko palenia papierosów przez młodych ludzi, szczególnie przez młodzież w wieku ponadgimnazjalnym, jest dość nasilone.

Wraz ze wzrastającym wiekiem ankietowanych, dostęp do papierosów okazuje się coraz łatwiejszy. Poniższa tabela przedstawia zestawienie wyników na pytanie o dostępność papierosów.

Tab. 11. Dostępność papierosów w środowisku dzieci i młodzieży.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić papierosy jest?	Szkoły Podstawowe	Gimnazjum	Szkoły ponadgimnazjalne
Bardzo trudno	23%	9%	5%
Trudno, ale jak się poprosi odpowiednie osoby to można	24%	19%	14%
Raczej łatwo	11%	33%	40%
Łatwo	10%	27%	29%
Nie wiem	32%	12%	12%

24% uczniów szkół podstawowych wskazało na możliwość dostępu do papierosów w sytuacji, gdy zakupi je inna osoba, a dla 21% zakup papierosów jest raczej łatwy lub łatwy. Odsetek uczniów, którzy oceniają zakup papierosów jako raczej łatwy lub łatwy, wzrasta w starszych grupach wiekowych (60% uczniów gimnazjów, 69% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). **Powinno to uświadamiać dorosłym, że młodzi ludzie mają zbyt mało ograniczony dostęp do nikotyny, mimo iż prawo zabrania sprzedaży papierosów osobom poniżej 18 roku życia.**

W przypadku pytania uczniów o inicjatywę dotyczącą palenia papierosów, najczęściej początek palenia we wszystkich grupach wiekowych był rezultatem własnej decyzji (szkoły podstawowe – 53%, gimnazja – 60%, szkoły ponadgimnazjalne – 64%). Często badani wskazywali również na wpływ rówieśników (szkoły podstawowe – 47%, gimnazja – 40%, szkoły ponadgimnazjalne – 36%). Uzyskane wyniki świadczą o tym, że palenie niekoniecznie musi być powodowane motywacjami społecznymi i chęcią dopasowania się do grupy rówieśniczej. Młodzi ludzie często samodzielnie decydowali się na sięgnięcie po papierosa, ich dokładne motywacje nie są jednak znane.

Osoby badane pytane o okoliczności zapalenia pierwszego papierosa, najczęściej wskazywały wakacje oraz czas wolny po lekcjach jako początek kontaktu z papierosami. Wśród uczniów szkół podstawowych połowa badanych (51%) wskazała na czas wolny po lekcjach. Ponadto badani deklarowali, że pierwszy kontakt z papierosami mieli w czasie wakacji. Wśród uczniów gimnazjów odsetek badanych wskazujących na czas wolny wyniósł 47,5%, zaś u uczniów szkół ponadgimnazjalnych – 38%. Ponadto wielu uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych miało pierwszy kontakt z papierosem w czasie wakacji (21% gimnazjalistów, 24% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Wakacje to często czas spędzany z dala od domu i rodziców, nawiązywania nowych znajomości. Może on sprzyjać eksperymentowaniu z używkami, do którego dzieci i młodzież mogą być zachęcane w czasie wakacyjnych wyjazdów. Uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych czasami swojego pierwszego papierosa wypalali ponadto na dyskotecce lub w pubie (3% uczniów szkół podstawowych, 10% gimnazjalistów, 20% uczniów szkół ponadgimnazjalnych).

Tab. 12. Okoliczności zapalenia pierwszego papierosa.

Gdzie po raz pierwszy paliłeś?	Szkoły podstawowe	Gimnazjum	Szkoły Ponadgimnazjalne
Szkoła	3%	7%	6%
Wagary	10%	9%	6%
Dyskoteka/pub	3%	10%	20%
Wakacje	20%	21%	24%
Dom	13%	5,5%	6%
Czas wolny/po lekcjach	51%	47,5%	38%

Niepokojący wydaje się fakt, że niektórzy uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych swój pierwszy kontakt z papierosem mieli w szkole. Warto zbadać, czy palenie papierosów odbywało się po kryjomu czy za przyzwoleniem nauczycieli.

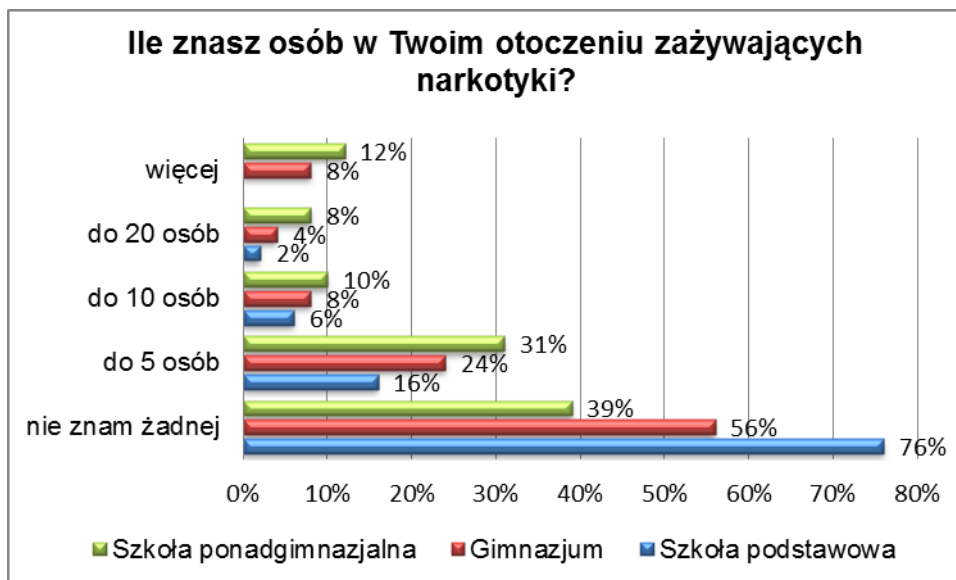
W ankiecie pojawiło się też pytanie o palenie papierosów na terenie szkoły. Problem palenia na obszarze szkoły nasila się wraz ze wzrostem wieku osób ankietowanych. Do palenia w szkole przyznało się czterech uczniów szkoły podstawowej (12% uczniów palących). Papierosy w szkole paliło dwudziestu sześciu gimnazjalistów (30% gimnazjalistów palących) oraz dwudziestu ośmiu uczniów szkół ponadgimnazjalnych (27% uczniów palących). Stanowi to poważny problem, na którym powinni skupić się nauczyciele sprawujący nad starszymi uczniami opiekę w czasie przerw.

Zachowania związane z zażywaniem narkotyków

Przeprowadzone badania wykazują, że czterech uczniów szkoły podstawowej (2%, trzy uczennice i jeden uczeń) miało kontakt z narkotykami. Ponadto 17 uczniów gimnazjum (8%, 10 uczennic i 7 uczniów) oraz 51 uczniów szkół ponadgimnazjalnych (24%, 23 uczennice i 28 uczniów) miało doświadczenia z zażywaniem substancji psychoaktywnych. W przypadku uczniów szkoły podstawowej wiek inicjacji narkotykowej wyniósł 12,75 lat, gimnazjalistów – 14,23 lat, a uczniów szkół ponadgimnazjalnych - 15,7 lat. **Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że zjawisko zażywania narkotyków jest dość nasilone wśród młodych mieszkańców Wodzisławia Śląskiego.**

Problem zażywania narkotyków przez młodych ludzi widoczny jest również przy pytaniu o to, ile zna się osób zażywających narkotyki. W szkołach podstawowych 24% osób przyznało, że zna co najmniej jedną osobę używającą narkotyki. W szkołach gimnazjalnych w podobny sposób odpowiedziało 44% uczniów, zaś w szkołach ponadgimnazjalnych – 61%. **Otrzymane rezultaty mogą potwierdzać informacje, że wraz ze wzrostem wieku młodzieży problem narkotykowy staje się znacznie bardziej rozpowszechniony.**

Przedstawione wyniki sugerują, że w mieście jest on najbardziej nasilony wśród uczniów uczęszczających do szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

Jeżeli chodzi o dostęp do narkotyków wśród dzieci i młodzieży uczącej się, na poziomie szkoły podstawowej 11% uczniów twierdzi, że zakup narkotyków byłby dla nich raczej łatwy lub łatwy. W gimnazjum w ten sposób odpowiedziało już 15% nastolatków, a wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych 24% badanych stwierdziło, że zakup narkotyków byłby dla nich raczej łatwy bądź łatwy. Podobnie jak miało to miejsce w przypadku alkoholu, dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych zakup substancji odurzających jest łatwiejszym zadaniem niż dla uczniów szkół podstawowych, którzy w większości określili je jako bardzo trudne. Dość wysoki odsetek uczniów z wyższych grup wiekowych wskazywał, że narkotyki jest trudno kupić, jednak w sytuacji znajomości określonych osób jest to jak najbardziej możliwe.

Zapytaliśmy również badanych, czy wiedzą, u kogo kupić narkotyki. Twierdząco odpowiedziało na to pytanie 14% uczniów szkół podstawowych, 22% gimnazjalistów oraz 35% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Tab. 13. Dostępność narkotyków w środowisku dzieci i młodzieży.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić narkotyki jest?	Szkoły Podstawowe	Gimnazjum	Szkoły Ponadgimnazjalne
Bardzo trudno	25,5%	17%	8%
Raczej trudno	10,5%	8%	8%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	10%	28%	30%
Raczej łatwo	7%	8%	16%
Łatwo	4%	7%	8%
Nie wiem	43%	32%	30%

Zapytaliśmy uczniów o przebywanie pod wpływem narkotyków na terenie szkoły. Przyznał się do tego jeden uczeń szkoły podstawowej (25% uczniów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z narkotykami), trzech uczniów szkoły gimnazjalnej (17% uczniów szkół gimnazjalnych, mających kontakt z narkotykami) oraz siedmiu uczniów szkoły ponadgimnazjalnej (24% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy deklarowali wcześniej kontakt z narkotykami). Jeżeli chodzi o inicjatywę pierwszego kontaktu z narkotykami dwóch uczniów szkoły podstawowej (50%) bez niczyjej namowy spróbowało substancji psychoaktywnej. Jeden uczeń szkoły podstawowej (25%) został namówiony przez kolegów, a kolejny (25%) przez osobę sprzedającą narkotyki. Podobnie, większość uczniów gimnazjum (79%), którzy wcześniej deklarowali kontakt z narkotykami, zażyli substancje psychoaktywne bez niczyjej namowy, dwóch gimnazjalistów (14%) zrobiło to za namową znajomych, a kolejny uczeń (7%) zażył narkotyk zachęcony przez osobę sprzedającą narkotyki. Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy mieli kontakt z narkotykami, również większość badanych spróbowała narkotyków z własnej inicjatywy (76%, 39 uczniów), jedenastu (22%) zrobiło to za namową znajomych, a jeden uczeń (2%) został namówiony przez sprzedawcę narkotyków.

Zapytaliśmy również uczniów, którzy deklarowali zażywanie narkotyków, o okoliczności pierwszego kontaktu z substancjami psychoaktywnymi. Szczegółowy rozkład wyników ukazuje poniższa tabela.

Tab. 14. Okoliczności pierwszego kontaktu z narkotykami.

Gdzie po raz pierwszy paliłeś?	Szkoły podstawowe	Gimnazjum	Szkoły Ponadgimnazjalne
Szkoła	33%	6%	5%
Wagary	0	6%	2%
Dyskoteka/pub	33%	25%	21%
Wakacje	33%	0	13%
Dom	0	0	2%
Czas wolny/po lekcjach	0	63%	52%
Inne	0	0	5%

Wielu młodych ludzi pierwszy kontakt z narkotykami miało w czasie wolnym, deklaruje tak 63% gimnazjalistów i 52% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Młodzi mieszkańcy Wodzisławia Śląskiego zażywali często substancje psychoaktywne w czasie wakacji (33% uczniów szkół podstawowych i 13% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). W odniesieniu do narkotyków wymieniane są także puby i dyskoteki jako miejsca pierwszych kontaktów w grupie uczniów szkół gimnazjalnych (25%) i ponadgimnazjalnych (21%). Większość uczniów niezależnie od grupy wiekowej, którzy mieli kontakt z narkotykami, zażywała marihuanę oraz jej pochodne (25% uczniów szkoły podstawowej, 94% gimnazjalistów i 86% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). 75% uczniów szkół podstawowych deklarowało zażywanie tabaki. Gimnazjaliści ponadto zażywali LSD (6%), ekstazy (6%) oraz klej, rozpuszczalnik (6%). Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych poza marihuaną, zażywali również amfetaminę (2%), LSD (6%), ekstazy (4%), środki nasenne (6%), środki nasenne z alkoholem (4%), klej, rozpuszczalnik (4%), sterydy anaboliczne (4%) oraz kokainę (4%), a także haszysz (8%).

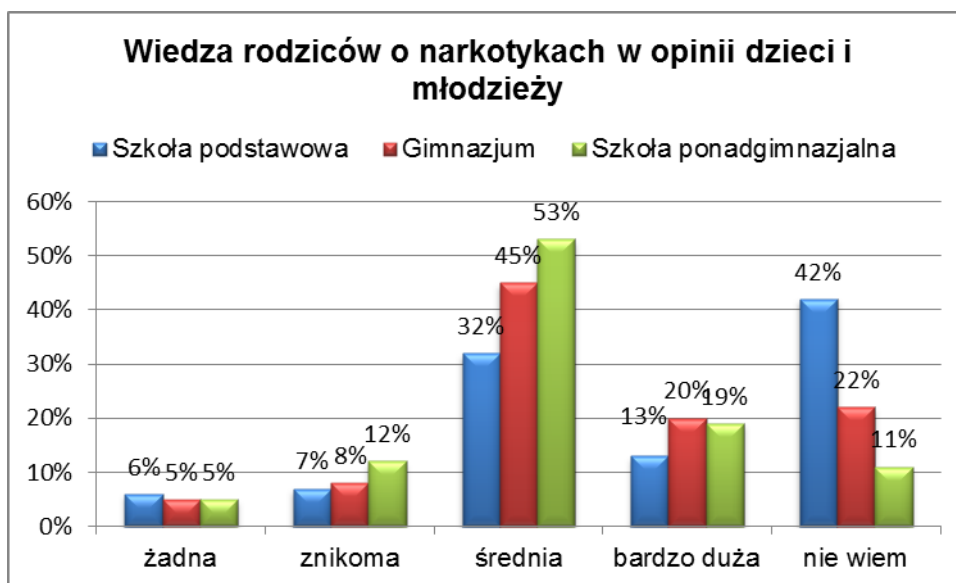
Zadaliśmy również pytanie o to, jak często młodzi ludzie zażywają narkotyki. Uczniowie szkoły podstawowej, którzy przyznali się do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi, zażyli narkotyki tylko raz w życiu. Wśród gimnazjalistów trzech uczniów (18%) robi to więcej niż raz w tygodniu, dwóch gimnazjalistów (12%) – kilka razy w miesiącu, kolejnych dwóch (12%) – średnio raz miesiącu, sześciu uczniów (35%)

-okazjonalnie, a pozostałych czterech gimnazjalistów (23%) zażyło narkotyków tylko raz w życiu. Gimnazjaliści, którzy mieli kontakt z narkotykami więcej niż jeden raz w życiu, zażywali je dłużej niż rok (trzech gimnazjalistów, 19%). Kolejnych siedmiu uczniów (44%) zażywa narkotyki krócej niż pół roku, jeden gimnazjalista (6%) – więcej niż dwa lata, jeden uczeń (6%) – dłużej niż trzy lata, kolejny uczeń (6%) - od czterech lat. Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych trzech uczniów (5%), którzy deklarowali kontakt z narkotykami, zażywa narkotyki prawie codziennie, kolejnych czterech uczniów (8%) – więcej niż raz w tygodniu, czterech uczniów (8%) - kilka razy w miesiącu, czterech uczniów (8%) - średnio raz w miesiącu, trzynastu uczniów (25%) - okazjonalnie, a 46% uczniów spróbowało tylko raz. Dziewięciu uczniów, deklarujących kilkukrotny kontakt z narkotykami, zażywało substancje psychoaktywne od ponad roku (18%), siedmiu uczniów (14%) - krócej niż pół roku, pięciu uczniów (10%) – dłużej niż dwa lata lub więcej niż trzy lata (8%). Ponadto jeden uczeń szkoły ponadgimnazjalnej (1%) zażywa substancje psychoaktywne od siedmiu lat. Fakt, że 72 uczniów we wszystkich grupach badanych miało kontakt z narkotykami, (zakładając, że te odpowiedzi były szczerze) wskazuje, że problem z narkotykami jest dość poważny wśród młodych mieszkańców Wodzisławia Śląskiego. **Jest to zgodne z informacją o dość znacznym odsetku osób, które znają osoby odurzające się narkotykami w swoim najbliższym otoczeniu.**

Pozytywną informacją uzyskaną podczas badania są deklaracje większości uczniów, że nie sięgnęliby po narkotyki, nawet gdyby zdarzyła się ku temu okazja. W ten sposób odpowiadało 97% uczniów szkół podstawowych, 88% uczniów gimnazjów oraz 83% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Informacje te mogą świadczyć o wzroście świadomości związanej ze szkodliwością narkotyków oraz konsekwencjami ich zażywania wśród młodych ludzi.

Uczniowie zostali również poproszeni o ocenę wiedzy i postaw swoich rodziców wobec narkotyków. W przeważającej części młodzi ludzie w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej ocenili wiedzę swoich rodziców o narkotykach jako średnią, odpowiedziało tak 45% gimnazjalistów oraz 53% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Ponad czterdzieści procent uczniów szkół podstawowych nie posiadało wiedzy na ten temat. Być może niewielkie nasilenie problemu zażywania narkotyków w tej grupie wiekowej

sprawia, że dzieci nie zastanawiają się nad poziomem wiedzy o narkotykach swoich rodziców.

W przypadku pytania o reakcję rodziców na zażywanie narkotyków przez własne dzieci, większość uczniów wskazywała odpowiedzi sugerujące aktywną postawę krytyczną wobec takiego faktu i próbę znalezienia rozwiązania. Bardzo niewielki odsetek młodych ludzi był przekonany, że ich rodzice nie zareagowaliby na zażywanie przez nich narkotyków bądź też, że łatwo pogodziliby się z takim faktem. Zestawienie wyników dla tego zagadnienia przedstawione zostało w tabeli.

Tab. 15. Postawy rodziców wobec zażywania narkotyków w oczach uczniów.

Jak myślisz, jak zareagowaliby Twoi rodzice, gdyby dowiedzieli się, że zażywasz narkotyki?	Szkoły podstawowe	Gimnazjum	Szkoły ponadgimnazjalne
Ukarali	22%	24%	19%
Próbowali pomóc znaleźć przyczynę	64%	54%	54%
Pokrzyczeli i „odpuścili”	2%	5%	4%
Zmartwiliby się	11%	16%	22%
Nic by nie zrobili	1%	1%	1%

Uczniowie udzielali również odpowiedzi na pytanie o reakcję rodziców w sytuacji, gdy wrócili do domu pod wpływem narkotyków.

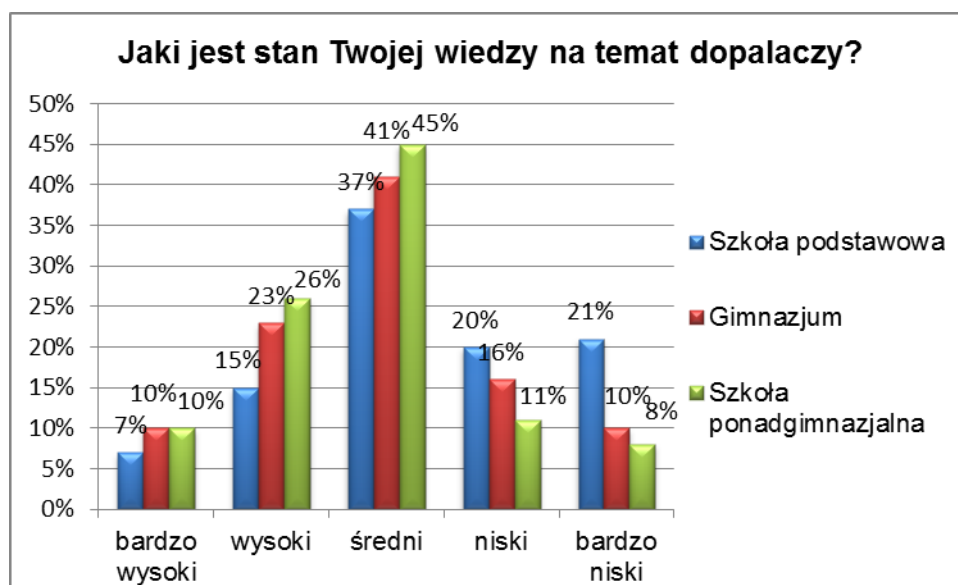
Tab. 16. Reakcja rodziców na zachowanie dzieci po zażyciu narkotyków.

Jeśli wróciłeś do domu pod wpływem narkotyków, jaka była reakcja Twoich rodziców?	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Taka sytuacja nie miała nigdy miejsca	91%	82%	80%
Nie zorientowali się	2%	6%	11%
Zauważyli dziwne zachowanie, ale dali zwieść się wymówce	1%	5%	5%
Ukarali mnie	0,5%	2%	1%
Przeprowadzili ze mną rozmowę	2%	2%	1%
Zauważyli, ale nie zareagowali	0,5%	3%	2%

W przypadku większości (91%) uczniów szkół podstawowych, 82% gimnazjalistów oraz 80% uczniów szkół ponadgimnazjalnych taka sytuacja nie miała miejsca. **Niepokojąca wydaje się jednak informacja, że czasami w przypadku, gdy młody człowiek wracał do domu pod wpływem substancji psychoaktywnych, jego rodzice nie zorientowali się, że ich dzieci znajdują się pod wpływem narkotyku.**

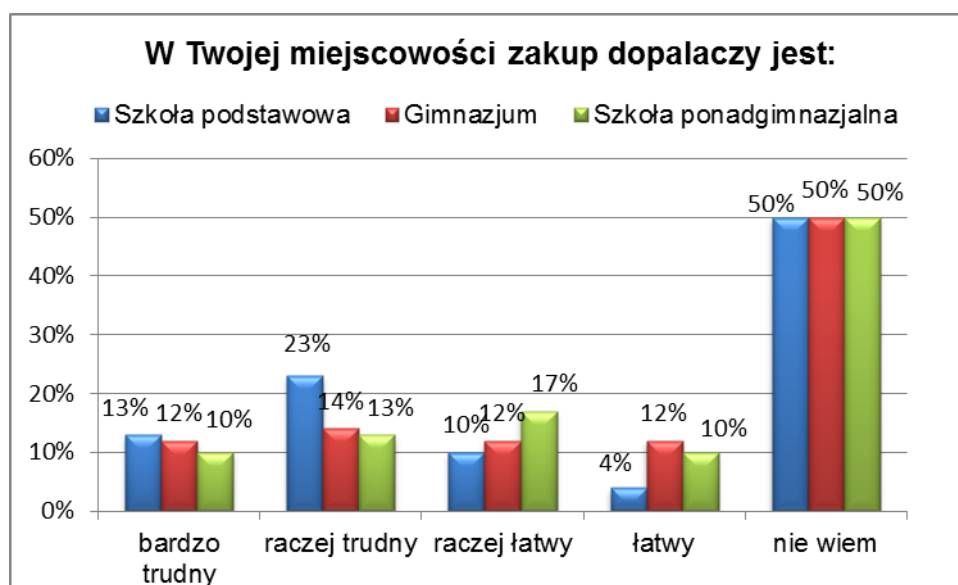
Rosnącym problemem, z którym boryka się wiele krajów jest dostępność na rynku (mimo głośnej akcji zamknięcia sklepów) produktów nazywanych dopalaczami. Właściciele sklepów wykorzystują luki w przepisach prawnych, regulujących postępowanie ze środkami uzależniającymi. Ogromna popularność, jaką cieszą się wśród młodych ludzi dopalacze oraz ich potencjalnie szkodliwy wpływ na funkcjonowanie organizmu ludzkiego sprawiły, że sprawę postanowili uregulować prawnie politycy. Postanowiliśmy zbadać skalę zjawiska stosowania dopalaczy wśród młodych mieszkańców Wodzisławia Śląskiego.

Podstawowe pytanie, jakie zadano uczniom, dotyczyło stanu ich wiedzy na temat dopalaczy. Wielu uczniów szkół podstawowych ocenia stan swojej wiedzy o dopalaczach jako bardzo niski (21% uczniów), niski (20% uczniów) bądź średni (37% uczniów). **Niepokojącą natomiast informacją jest to, że 22% uczniów szkoły podstawowej wie dużo lub bardzo dużo na temat tych środków.** Stan wiedzy o dopalaczach zwiększa się w starszej grupie wiekowej. Blisko połowa gimnazjalistów oraz blisko połowa uczniów szkół ponadgimnazjalnych posiada umiarkowaną wiedzę na ten temat, a wielu gimnazjalistów ocenia stan swojej wiedzy jako bardzo wysoki (10% uczniów) lub wysoki (23% uczniów). Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych posiadają podobną wiedzę o dopalaczach jak gimnazjaliści. 10% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje bardzo wysoki, a kolejne 26% uczniów – wysoki stan wiedzy na temat tych substancji.

Kolejne pytanie dotyczyło dostępności dopalaczy w mieście. Połowa uczniów szkół podstawowych nie posiada wiedzy na temat dostępności tych substancji w najbliższej okolicy. Dla 36% badanych z tej grupy wiekowej zakup dopalaczy jest bardzo trudny lub trudny i tylko 14% badanych deklaruje, że jest to łatwe zadanie, co jest dość pozytywną informacją. Wśród uczniów gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej wyniki rozkładają się podobnie: 50% gimnazjalistów i 50% uczniów szkół ponadgimnazjalnych nie posiada wiedzy na ten temat; dla kolejnych 26% badanych gimnazjalistów oraz 23% uczniów szkół ponadgimnazjalnych

zakup dopalaczy oceniany jest jako bardzo trudny lub trudny, zaś 24% gimnazjalistów i 27% uczniów szkół ponadgimnazjalnych ocenia to zadanie jako raczej łatwe bądź łatwe. Powyższe wyniki wskazują, że działania profilaktyczne powinny być skierowane przede wszystkim do starszych uczniów.

Wśród uczniów szkół podstawowych sześciu uczniów (3%) przyznało się do zażywania dopalaczy. Uczniowie najczęściej mają kontakt z dopalaczami w szkołach ponadgimnazjalnych – 14 osób (7%) deklarowało zażywanie dopalaczy. W szkołach gimnazjalnych do zażywania dopalaczy przyznało się siedmiu uczniów (3%). Procent osób eksperymentujących z tego typu substancjami psychoaktywnymi najwyższy jest wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Zapytaliśmy także badanych o częstotliwość zażywania tych substancji. Dwóch z sześciu uczniów szkół podstawowych, którzy deklarowali wcześniej kontakt z dopalaczami, zażyło dopalacze tylko raz w życiu, jeden uczeń (25%) – średnio raz w miesiącu, jeden uczeń (25%) – okazjonalnie. Jeden uczeń szkoły podstawowej, którego kontakt z dopalaczami był częstszy niż raz w życiu, zażywał dopalacze krócej niż pół roku, jeden uczeń – dłużej niż rok. Wśród uczniów szkół gimnazjalnych, którzy deklarowali kontakt z dopalaczami, zdecydowana większość (58%) zażyła dopalacze tylko raz w życiu. Jeden gimnazjalista zażywał dopalacze kilka razy w miesiącu, kolejny – średnio raz w miesiącu, a trzech gimnazjalistów zażywało te substancje okazjonalnie. Wśród gimnazjalistów, którzy mieli kontakt z dopalaczami częściej niż raz w życiu, jeden uczeń

zażywał je krócej niż pół roku (14%), kolejny uczeń (14%) – od ponad roku, a jeden uczeń (14%) – dłużej niż dwa lata. Zdecydowana większość uczniów szkół ponadgimnazjalnych (64%), którzy deklarowali zażycie dopalaczy, miała jednorazowy kontakt z tymi substancjami psychoaktywnymi. Jedna piąta uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklarowała używanie dopalaczy okazjonalnie, a dwóch uczniów (10%) – kilka razy w miesiącu, a kolejnych dwóch uczniów (10%) – średnio raz w miesiącu. 6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy deklarowali kontakt z dopalaczami, zażywa je krócej niż pół roku, 12% uczniów – ponad rok, a kolejne 12% - dłużej niż dwa lata, 6% uczniów dłużej niż trzy lata.

Zapytaliśmy uczniów, którzy deklarowali kontakt z dopalaczami o to, w jakiej sytuacji zażywali te substancje. Wielu uczniów zażywało dopalacze w czasie wolnym (dwie piąte uczniów szkół podstawowych, 37,5% gimnazjalistów oraz 35% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Uczniowie ze starszych grup wiekowych mieli bardzo często kontakt z dopalaczami na wakacjach (25% gimnazjalistów oraz 30% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy deklarowali zażywanie dopalaczy), dyskoteki, w pubie czy na imprezie (40% uczniów szkół podstawowych, 15% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Sprzyjającą okolicznością do eksperymentowania z dopalaczami były również wagary (12,5% gimnazjalistów). Jeden uczeń szkoły gimnazjalnej (12,5%) oraz jeden uczeń szkoły ponadgimnazjalnej (5%) zażył dopalacze po raz pierwszy w szkole.

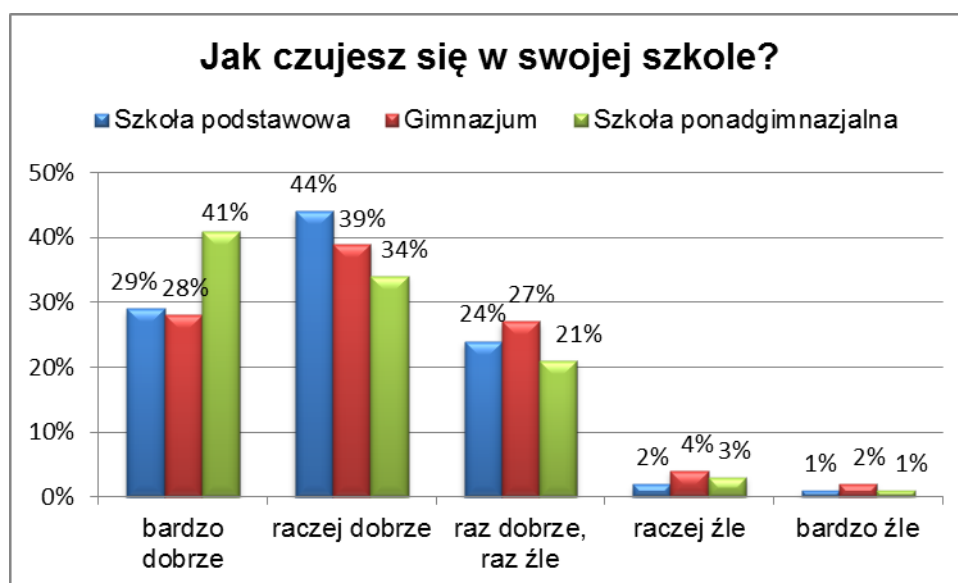
Zapytaliśmy również badanych o to, czy gdyby mieli okazję spróbować dopalaczy, to czy zdecydowaliby się na to. Twierdząco odpowiedziało czterech uczniów szkoły podstawowej (2%), czternastu uczniów szkoły gimnazjalnej (6%) oraz szesnastu uczniów szkoły ponadgimnazjalnej (7%). **Największym zainteresowaniem cieszą się dopalacze wśród uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, co powinno uczulić na ten problem rodziców i nauczycieli tych grup wiekowych.**

Dzieci i młodzież a zachowania przemocowe

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Poziom agresywności dorastającej młodzieży wzrasta, liczne są również akty przemocy dokonywane przez dzieci i młodzież wobec ich rówieśników. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła

w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i wchodzenia w kontakty z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety na terenie Wodzisławia Śląskiego pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym, a także przeanalizować postawy wychowawcze rodziców wobec własnych dzieci.

Podstawowym pytaniem, jakie zostało skierowane do uczniów szkół w mieście była kwestia tego, **jak czują się oni na terenie szkoły**. Analiza odpowiedzi pozwala ocenić, w jakim stopniu uczniowie postrzegają szkołę jako środowisko im przyjazne. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że zdecydowana większość uczniów ze wszystkich grup wiekowych uznaje szkołę jako miejsce, w którym czują się dobrze lub raczej dobrze. Bardzo źle bądź źle samopoczucie w szkole deklaruje 3% uczniów szkoły podstawowej, 6% gimnazjalistów oraz 4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. **Stosunek do szkoły w mieście jest zdecydowanie bardziej pozytywny niż ten uzyskany na podstawie badań ogólnopolskich.** Diagnoza szkolna przeprowadzona w 2009 roku w ramach programu „Szkoła bez przemocy” wykazała, że wśród uczniów różnych typów szkół (szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne) pozytywny stosunek do szkoły deklarowało 34,8% uczniów, a negatywny aż 37%. W mieście Wodzisław Śląski uczniowie w przeważającej części czują się dobrze w swojej szkole, odpowiedzi związanych ze złym samopoczuciem w szkole udzielił niewielki odsetek uczniów.

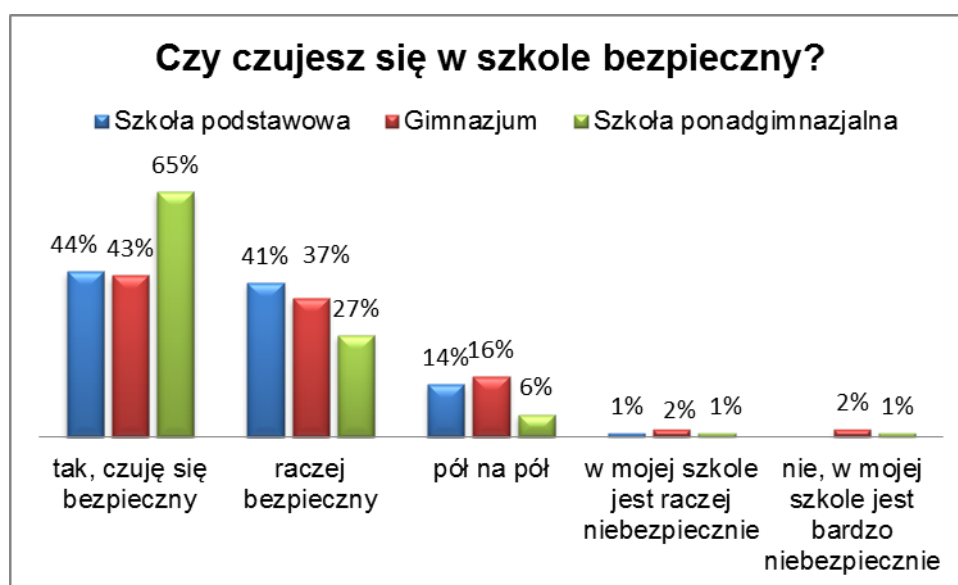

Chcąc sprawdzić rodzaje problemów, jakie mogą pojawiać się w środowisku szkolnym, zapytano dzieci i młodzież o częstotliwość kontaktów z pedagogiem szkolnym i powody ewentualnych wizyt. We wszystkich grupach wiekowych większość uczniów miała kontakt z pedagogiem szkolnym tylko w ramach zajęć szkolnych (46% uczniów szkół podstawowych, 57% gimnazjalistów oraz 61% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Wielu uczniów deklaruje również, że nigdy nie miało kontaktu z pedagogiem szkolnym. Odsetek takich uczniów jest największy w najstarszej grupie wiekowej. Jednak we wszystkich analizowanych grupach odsetek osób spotykających się z pedagogiem poza zajęciami był niewielki (34% uczniów szkół podstawowych, 21% gimnazjalistów oraz 14% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Uczniowie szkół podstawowych mieli najczęstszy kontakt z pedagogiem szkolnym (22% uczniów szkół podstawowych spotykało się z pedagogiem raz w tygodniu lub częściej). Bardzo istotne w tym kontekście jest dopytanie o przyczyny spotkań z pedagogiem, gdyż nie zawsze muszą się one wiązać z niewłaściwym zachowaniem uczniów na obszarze szkoły. Wśród przyczyn podawanych przez uczniów szkół podstawowych znalazły się problemy w domu, złe zachowanie oraz dysleksja. Gimnazjaliści spotykali się z pedagogiem z powodu nieodpowiedniego zachowania, zastępstwa na lekcji lub dysleksji. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych jako powody spotkań z pedagogiem podawali problemy, złe zachowanie oraz zastępstwo na lekcji. Poniższa tabela przedstawia odpowiedzi badanych uczniów na ten temat.

Tab. 17. Częstotliwość wizyt u pedagoga szkolnego.

Jak często masz kontakt z pedagogiem szkolnym i z jakiego powodu?	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Tylko w ramach zajęć szkolnych	46%	57%	61%
Raz w tygodniu lub częściej	22%	5%	4%
Co najmniej raz w miesiącu	6%	2%	1,5%
Raz na 2,3 miesiące	2%	7%	0,5%
Raz w semestrze szkolnym	4%	7%	8%
Nigdy nie miałem kontaktu	20%	22%	25%

Jeżeli chodzi o poczucie bezpieczeństwa na terenie szkoły, bezpiecznie lub raczej bezpiecznie w szkole czuje się 85% uczniów szkół podstawowych, 80% gimnazjalistów oraz 92% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, co wskazuje, że poczucie bezpieczeństwa w szkole jest podobne we wszystkich grupach wiekowych. Raczej niebezpiecznie lub niebezpiecznie czuje się w szkole 1% uczniów szkół podstawowych, 4% gimnazjalistów oraz 2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Zdecydowana większość badanych uczniów na terenie Wodzisławia Śląskiego wydaje się czuć bezpiecznie w środowisku szkolnym.

W tym miejscu można przejść do bezpośrednich pytań o akty agresji i przemocy, z jakimi spotykali się młodzi ludzie na terenie szkoły i poza jej obszarem. W dzisiejszych czasach rosnąca agresja w środowisku dzieci i młodzieży staje się problemem narastającym i wymagającym podjęcia aktywnych działań, umożliwiających zwiększenie bezpieczeństwa młodych ludzi.

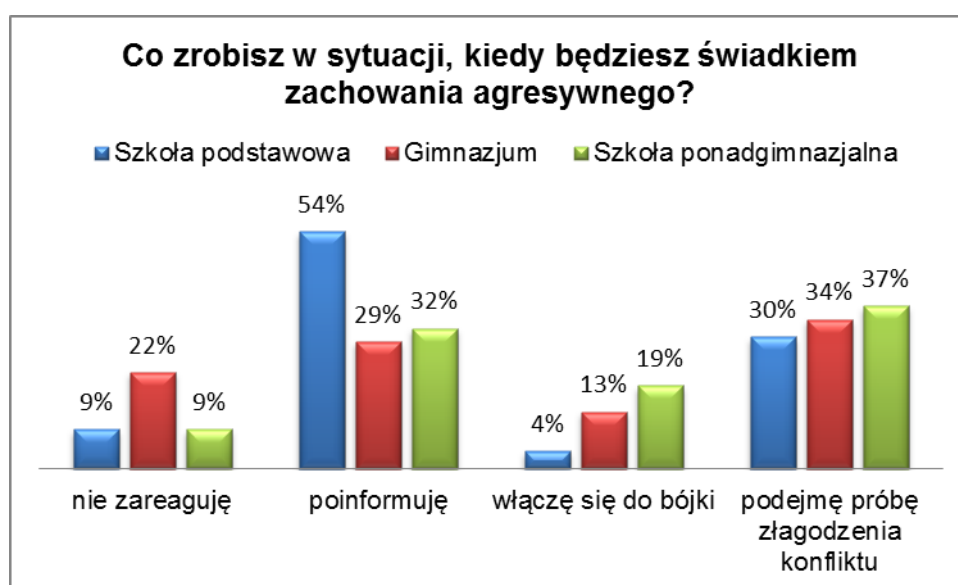
Tab. 18. Częstość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły.

Jak często obserwujesz zjawiska przemocy w szkole?	Szkoły podstawowe	Gimnazjum	Szkoły ponadgimnazjalne
Bardzo często	3%	5%	4%
Często, kilka razy w tygodniu	13%	9%	2%
Kilka razy w miesiącu	23%	24%	8%
Rzadko	50%	52%	41%
Nie obserwuję wcale	11%	10%	45%

W przypadku pytania o częstotliwość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły, na bardzo częsty i częsty kontakt z takimi sytuacjami wskazało 16% uczniów szkół podstawowych, 14% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W szkolnej diagnozie ogólnopolskiej z 2009 roku 33% uczniów deklarowało, że przemoc jest poważnym problemem w ich szkołach. Wyniki w mieście są niższe niż te uzyskane w diagnozie ogólnopolskiej. Rezultaty te wskazują, że przemoc jest zjawiskiem umiarkowanie rozpowszechnionym w szkołach w Wodzisławiu Śląskim i występuje w różnym nasileniu we wszystkich grupach wiekowych. Jednocześnie warto dodać, że 11% uczniów szkół podstawowych, 17% uczniów gimnazjum oraz 4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że są w szkole uczniowie, których się boją. Uczniowie szkół podstawowych boją się średnio 2 uczniów, gimnazjaliści – 4 uczniów, a uczniowie szkół ponadgimnazjalnych obawiają się średnio 5 uczniów w szkole.

Uczniowie pytani byli również o to, czy sami stali się kiedyś ofiarami przemocy. Nie było tutaj rozróżnienia na to, czy przemoc miała miejsce w środowisku domowym, szkolnym czy też w innych okolicznościach. **Do bycia ofiarą przemocy przyznało się 21% uczniów szkół podstawowych, 23% uczniów gimnazjum oraz 13% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.** Jednocześnie do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony rodziny lub otoczenia rówieśniczego, przyznaje się 27% dzieci ze szkół podstawowych, 35% gimnazjalistów oraz 28% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

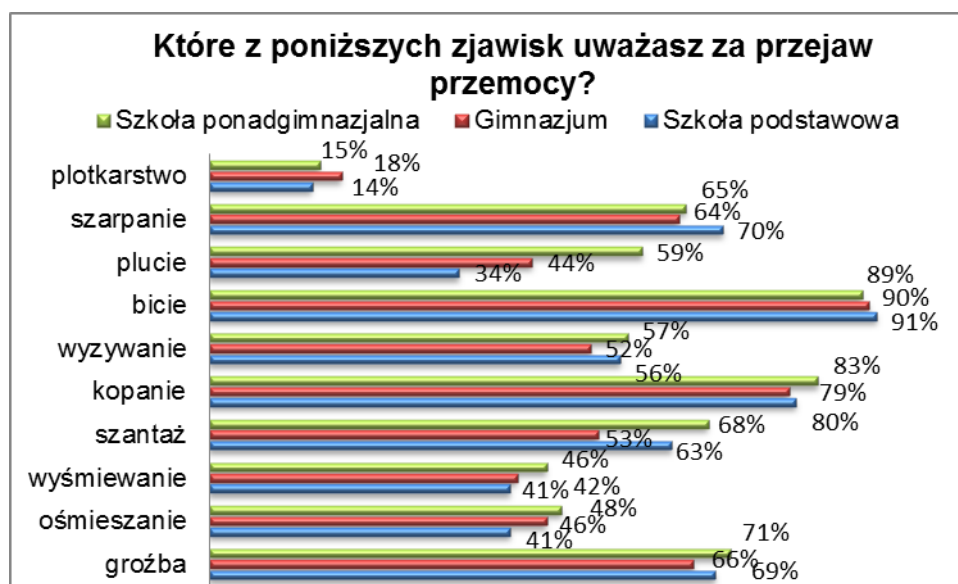
Postawy uczniów wobec zachowań przemocowych można zanalizować na podstawie reakcji, jaką przyjęliby w sytuacji bycia świadkiem przemocy. **9% uczniów szkół podstawowych, 22% gimnazjalistów i 9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że nie zareagowałoby na akt przemocy dokonywany w ich obecności.** Trudno stwierdzić jednak, czy taka postawa wynikałaby z lęku czy też z obojętności wobec zjawiska agresji. Pozytywna informacja wiąże się ze znaczącą ilością uczniów deklarującą poinformowanie innej osoby (głównie na poziomie szkoły podstawowej) oraz podjęcie próby złagodzenia konfliktu (szkoły podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne). Niepokojący jest wskaźnik uczniów szkół gimnazjalnych, którzy deklarowali włączenie się do bójki – 13% oraz jeszcze wyższy odsetek uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy zareagowałoby w ten sposób, 19%. Należy wziąć pod uwagę, że może on być wyrazem chęci pozowania niż dowodem prawdziwych intencji.

Zapytaliśmy również młode osoby, kogo powiadomią, jeżeli będą świadkami lub ofiarami przemocy. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi. Badani uczniowie bardzo często wskazywali na wychowawcę, nauczyciela, dyrektora, czy też pedagoga (72,5% uczniów szkół podstawowych, 50% gimnazjalistów, 40% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Wszystkie grupy wskazywały również często rodziców (69% uczniów szkół podstawowych, 47% gimnazjalistów, 49% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Wraz z wiekiem badani coraz częściej deklarowali chęć zwrócenia się do kolegów (18,5% uczniów szkół podstawowych, 29% gimnazjalistów oraz 36% uczniów szkół

ponadgimnazjalnych). Policję wskazało 14,5% uczniów szkół podstawowych, 18% gimnazjalistów oraz 10% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. 5,5% uczniów szkół podstawowych, 2% gimnazjalistów oraz 6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych poinformowałoby o przemocy partnera lub rodzeństwo. Warto zaznaczyć, że wśród badanych młodych mieszkańców Wodzisławia Śląskiego były też osoby, które nie powiadomiłyby nikogo o przemocy. Odpowiedziało w ten sposób 9% uczniów szkół podstawowych, 17% gimnazjalistów oraz 13% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Sprawdzając świadomość uczniów o formach, jaką mogą przyjmować zachowania przemocowe, zadano następujące pytanie: *Które z poniższych zjawisk uważasz za przejaw przemocy?* Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi. **Z odpowiedzi wynika, że część uczniów nie uznaje agresji werbalnej w postaci, wyzywania, wyśmiewania bądź ośmieszania za formy zachowań przemocowych.** Przemoc może w potocznej świadomości kojarzyć się głównie z agresją fizyczną. Niezwykle ważne jest uświadamianie młodym ludziom, że istnieje także przemoc psychiczna, równie negatywnie, jak przemoc fizyczna, oddziałująca na ludzi, której z całą stanowczością należy się przeciwstawiać, jak i reagować na każdy przejaw braku szacunku i nietolerancji.

Badania koncentrowały się również na relacjach młodych ludzi z rodzicami i postawach wychowawczych rodziców wobec własnych dzieci. 88% uczniów szkół

podstawowych oceniło swoje relacje z rodzicami jako dobre lub raczej dobre, odsetek ten jest zbliżony wśród starszych uczniów - 88% w szkołach gimnazjalnych oraz 87% uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych. Zaledwie 2% uczniów szkół podstawowych, 2% gimnazjalistów oraz 2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych oceniło swoje relacje z rodzicami jako raczej złe. Dzięki utrzymywaniu dobrych relacji dzieci z rodzicami, dom rodzinny staje się bezpiecznym miejscem dla młodej osoby.

Tab. 19. Jakość relacji uczniów z rodzicami

Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?	Szkoły podstawowe	Gimnazjum	Szkoły ponadgimnazjalne
Bardzo dobre	65%	60%	56%
Raczej dobre	23%	28%	31%
Raz dobre, a raz złe	10%	10%	11%
Raczej złe	2%	2%	2%

Uczniów, oceniających swoje relacje jako mniej satysfakcjonujące, poproszono o ocenę, czego oczekiwaliby od rodziców, **aby relacje te uległy poprawie. Najczęściej wskazywano na zwiększenie wzajemnego zrozumienia, poszanowania i zaufania (11% uczniów szkół podstawowych, 28% gimnazjalistów i 17% uczniów szkół ponadgimnazjalnych) oraz zwiększenie ilości szczerych rozmów (16% uczniów szkół podstawowych, 12% gimnazjalistów i 11% uczniów szkół ponadgimnazjalnych).** Uczniowie szkół podstawowych wskazywali ponadto często na potrzebę wspólnego spędzania czasu (13% uczniów z tej grupy wiekowej w porównaniu do 8% gimnazjalistów oraz 8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Gimnazjaliści (14%) oraz uczniowie szkół ponadgimnazjalnych (14%) wskazywali również na okazywanie sobie uczuć.

W odniesieniu do postaw wychowawczych rodziców, w ankiecie pojawiło się pytanie o stosowanie kar wobec dzieci i formę, jaką ewentualne kary przybierają. Odpowiedzi uczniów zostały przedstawione na poniższym wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Na podstawie otrzymanych rezultatów można stwierdzić, że **istnieje znaczny odsetek rodziców nie stosujących kar wobec własnych dzieci**. W szkołach podstawowych wyniósł on 44%, w gimnazjach 55%, a w szkołach ponadgimnazjalnych 59%. **Z jednej strony brak stosowania kar w wychowaniu dzieci może świadczyć o braku konieczności takich zachowań bądź łagodnej i liberalnej postawie rodziców. Z drugiej strony może być również dowodem zbyt pobłażliwych zachowań rodziców w sytuacji, kiedy pewne rodzaje kar (w postaci pozbawienia przywilejów) wydają się potrzebne w procesie wychowania dzieci.** Do stosowania przez rodziców kar fizycznych w postaci bicia przyznało się 3% uczniów szkół podstawowych, 5% gimnazjalistów oraz 6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Stosunkowo niewiele młodych mieszkańców Wodzisławia Śląskiego deklarowało w naszych badaniach doznawania przemocy psychicznej w postaci szantażu, poniżania czy wyzwisk.

Jedno z pytań dotyczyło częstości kontaktowania się rodziców ze szkołą. Uzyskane odpowiedzi niekonieczne muszą odzwierciedlać skalę istniejących problemów, gdyż w niektórych sytuacjach rodzice nie interesują się problemami swoich dzieci i unikają kontaktu ze szkołą. Rozkład wyników został zamieszczony w poniższej tabeli.

Tab. 20. Częstość kontaktów rodziców ze szkołą.

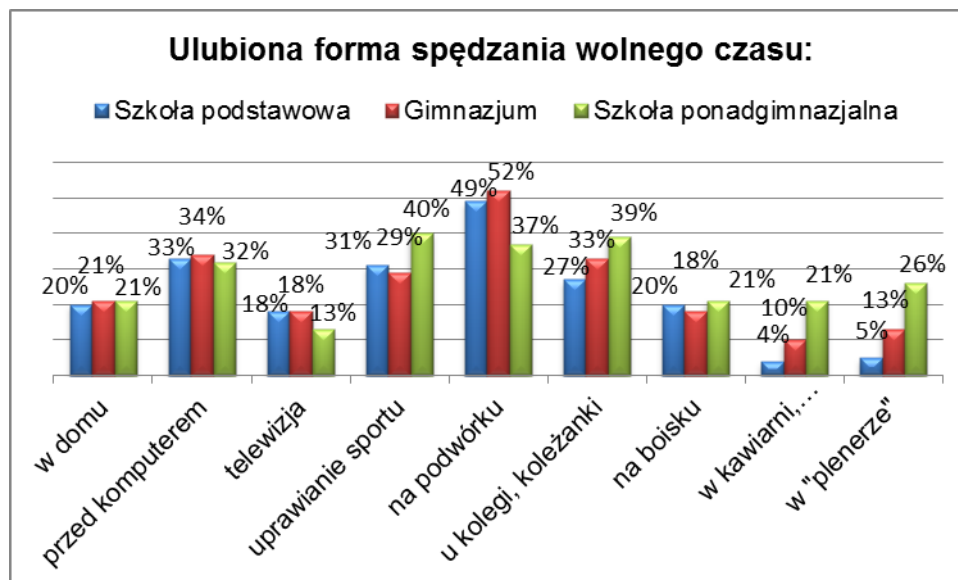
Moi rodzice, opiekunowie kontaktują się ze szkołą:	Szkoły podstawowe	Gimnazjum	Szkoły ponadgimnazjalne
Bardzo często	9%	6%	7%
Często	32%	25%	27%
Rzadko	49%	54%	52%
W ogóle	10%	15%	14%

We wszystkich grupach wiekowych największy odsetek uczniów wskazał na rzadkie kontakty rodziców ze szkołą. 10% rodziców uczniów szkół podstawowych, 15% rodziców uczniów szkół gimnazjalnych i 14% rodziców uczniów ponadgimnazjalnych nie kontaktuje się ze szkołą w ogóle.

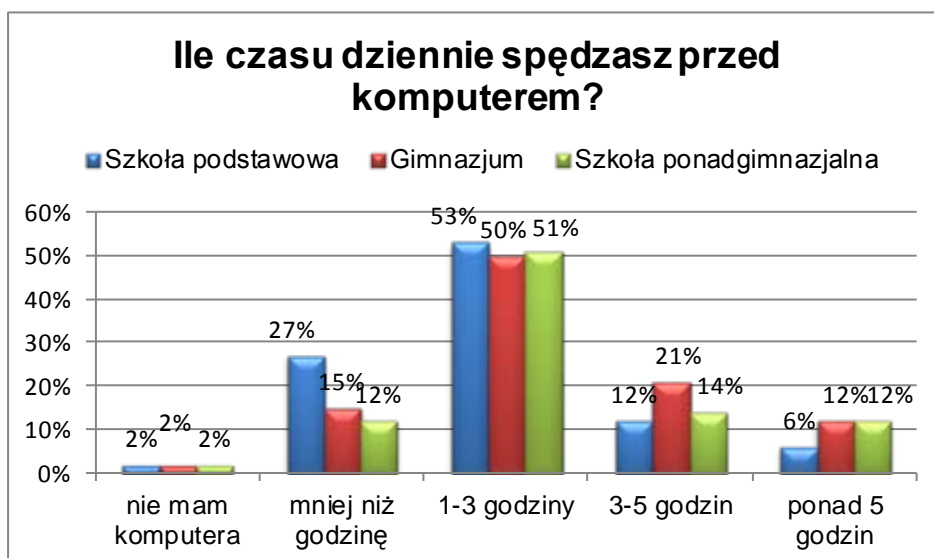
Internet jest bardzo popularnym medium wśród dzieci i młodzieży. Nawet jeśli dziecko nie ma w domu komputera z dostępem do Internetu, nie oznacza to wcale, że nie ma ono dostępu do sieci internetowej. Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z tego medium może wiązać się z występowaniem pewnych zagrożeń, na jakie narażeni są młodzi ludzie. W badaniu postanowiliśmy poznać nawyki korzystania z komputera młodych mieszkańców Wodzisławia Śląskiego oraz ich znajomość zagrożeń, jakie mogą wiązać się z korzystaniem z komputera i Internetu.

W badaniu zapytaliśmy młodych mieszkańców Wodzisławia Śląskiego o ulubione formy spędzania wolnego czasu. Młodzi badani zaznaczali więcej niż jedną odpowiedź na to pytanie. Najczęściej wybieraną przez uczniów szkół podstawowych formą spędzania wolnego czasu było przebywanie na podwórku (49% uczniów szkół podstawowych), oraz spędzanie czasu przed komputerem (33% uczniów szkół podstawowych). Ponadto uczniowie szkół podstawowych deklarowali, że lubią spędzać czas uprawiając jakiś sport, u kolegi lub koleżanki. Gimnazjaliści najczęściej deklarowali spędzanie wolnego czasu na podwórku (52% uczniów szkół gimnazjalnych) oraz przed komputerem (34% uczniów szkół gimnazjalnych), a także u kolegi lub koleżanki (33% gimnazjalistów). Uczniowie szkół

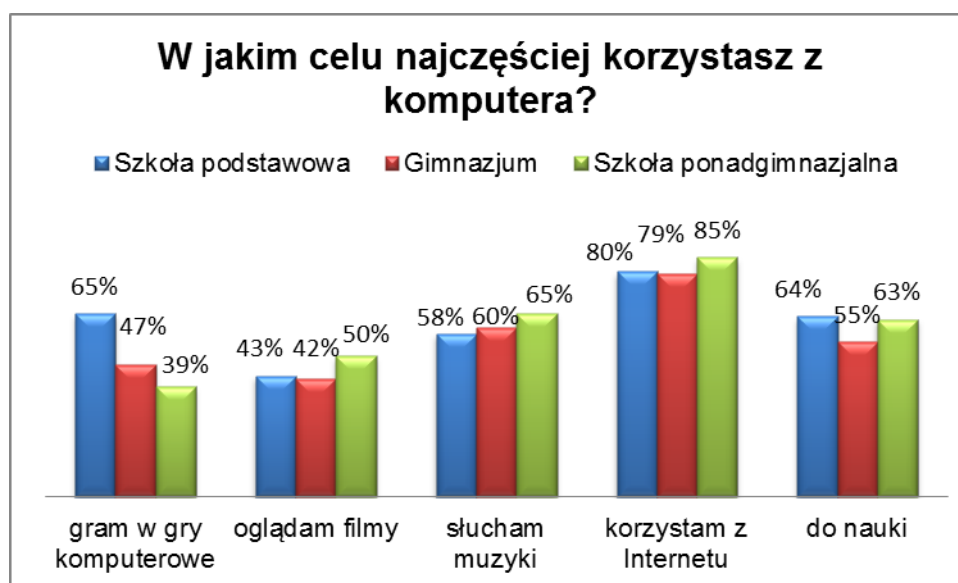
ponadgimnazjalnych najczęściej wolny czas spędzają uprawiając sport (40%), u kolegi lub koleżanki (39% uczniów), oraz na podwórku (37% uczniów).

Ilość czasu spędzana przed komputerem utrzymuje się na takim samym poziomie we wszystkich grupach wiekowych. Ponad połowa uczniów szkół podstawowych, połowa gimnazjalistów oraz ponad połowa uczniów szkół ponadgimnazjalnych spędza przed komputerem od jednej do trzech godzin dziennie. Niewielki odsetek uczniów szkół ponadgimnazjalnych (6% uczniów), gimnazjalistów (12% uczniów) oraz uczniów szkół podstawowych (12%) spędza przed komputerem ponad 5 godzin dziennie, co jest niepokojącą informacją i może wskazywać na występowanie uzależnienia od komputera.

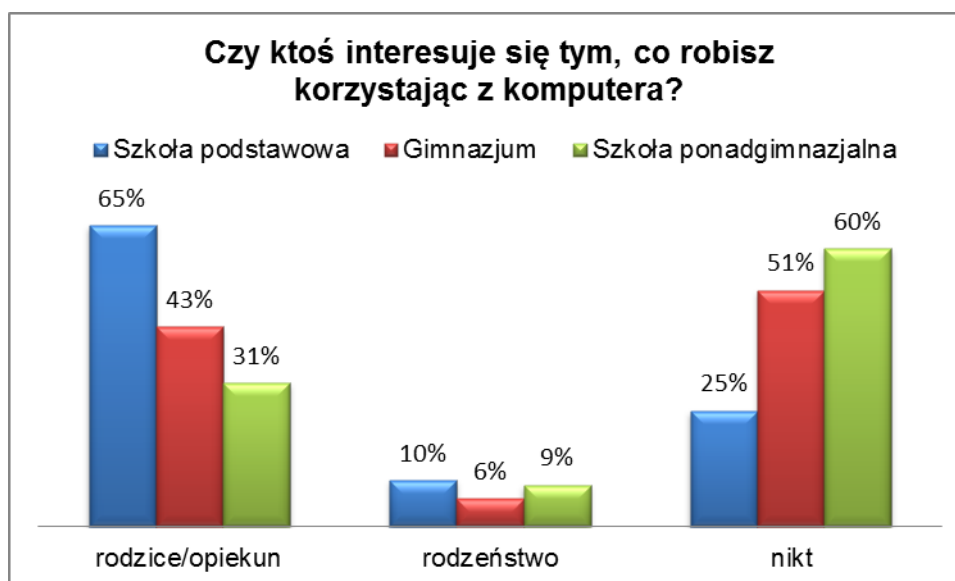

Młodzi mieszkańcy Wodzisławia Śląskiego najczęściej korzystają z Internetu. Ponad połowa uczniów szkół podstawowych, ponad połowa gimnazjalistów i ponad połowa uczniów szkół ponadgimnazjalnych wykorzystuje komputer do nauki. Respondenci z młodszej grupy wiekowej zdecydowanie częściej grają w gry komputerowe (65% uczniów szkół podstawowych, 47% gimnazjalistów, 39% uczniowie szkół ponadgimnazjalnych), podczas gdy starsi uczniowie nieco częściej wykorzystują komputer do słuchania muzyki (58% uczniów szkół podstawowych, 60% gimnazjalistów i 65% uczniów szkół ponadgimnazjalnych), a także do oglądania filmów (43% uczniów szkół podstawowych, 42% gimnazjalistów i 50% uczniów szkół ponadgimnazjalnych).

Uczniowie szkół podstawowych deklaruwali, że najczęściej o czasie korzystania z komputera i Internetu decydują rodzice (61% uczniów). 4% uczniów z tej grupy twierdzi, że decyzje o tym podejmuje rodzeństwo, zaś 35% uczniów, że nikt. Gimnazjaliści mają większą swobodę w decydowaniu, ile czasu mogą korzystać z komputera. 59% uczniów szkół gimnazjalnych twierdzi, że nikt nie decyduje o czasie korzystania z komputera, 34% uczniów z tej grupy wiekowej odpowiada, że decydują o tym rodzice, a pozostałe 7% badanych - rodzeństwo. 75% uczniów szkół ponadgimnazjalnych swobodnie decyduje, ile czasu może korzystać z komputera. 20% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że decyzje o tym podejmują rodzice, a kolejne 5% uczniów – rodzeństwo.

Internet wzbudza wśród wielu dorosłych osób duże obawy. Według badań przeprowadzonych przez Centrum Badania Opinii Społecznej, ponad 60% badanych dorosłych obawia się zagrożeń, jaki mogą spotkać dzieci w Internecie.⁴ Obawy najczęściej dotyczą nieodpowiednich treści, z jakimi mogą się zetknąć dzieci, i kontaktów o podtekście seksualnym, jakie dzięki temu medium można nawiązać. W badaniu chcieliśmy się dowiedzieć, czy dorosłe osoby interesują się tym, co ich dzieci robią korzystając z komputera. Zdecydowana większość uczniów szkół podstawowych deklaruje, że ich opiekunowie wykazują zainteresowanie tym, do czego dzieci wykorzystują komputer. Odsetek ten znacznie zmniejsza się wśród uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Niepokoi fakt, że w przypadku połowy gimnazjalistów oraz ponad połowy uczniów szkół ponadgimnazjalnych nikt nie interesuje się tym, co robią, gdy korzystają z komputera.

⁴ CBOS, „Młodzież i Internet: korzystanie i zagrożenia”, 2004.

Zapytaliśmy również badanych, czy znają pojęcie cyberprzemocy oraz czy sami byli kiedyś jej ofiarami. Pozytywną informacją jest to, że zdecydowana większość uczniów szkół ponadgimnazjalnych (91% uczniów) oraz gimnazjalistów (88% uczniów) zna to pojęcie i jest świadoma zagrożenia. Wśród uczniów szkół podstawowych odsetek jest nieco niższy (85%). 67% uczniów szkół podstawowych, 81% gimnazjalistów oraz 80% uczniów szkół ponadgimnazjalnych uznaje jako niestosowne podawanie swoich danych osobowych przypadkowym osobom poznanym w Internecie. Młodzi mieszkańcy Wodzisławia Śląskiego stosunkowo rzadko bywają ofiarami tego typu przemocy. Twierdząco odpowiedziało na to pytanie 3% uczniów szkół podstawowych, 5% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Rozdział IV - Badanie punktów sprzedaży alkoholu

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 25 kobiet i 6 mężczyzn. Zdecydowana większość ankietowanych miała wykształcenie średnie (77% badanych), 7% – wykształcenie wyższe, oraz 16% osób miało wykształcenie zawodowe. Średnia wieku badanych osób wyniosła 28,65 lat. Pięciu ankietowanych było właścicielami punktu sprzedaży alkoholu (3 kobiety i 2 mężczyzn), a 26 badanych było pracownikami. W 19 badanych punktach sprzedawane były wyroby tytoniowe.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony w trzydziestu jeden punktach sprzedaży alkoholu w Wodzisławiu Śląskim miał na celu analizę postawy sprzedawców względem (między innymi) takich zagadnień jak:

- sprzedaż alkoholu i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim,
- sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywanie alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- awantury i bójki spowodowane przez osoby spożywające alkohol.

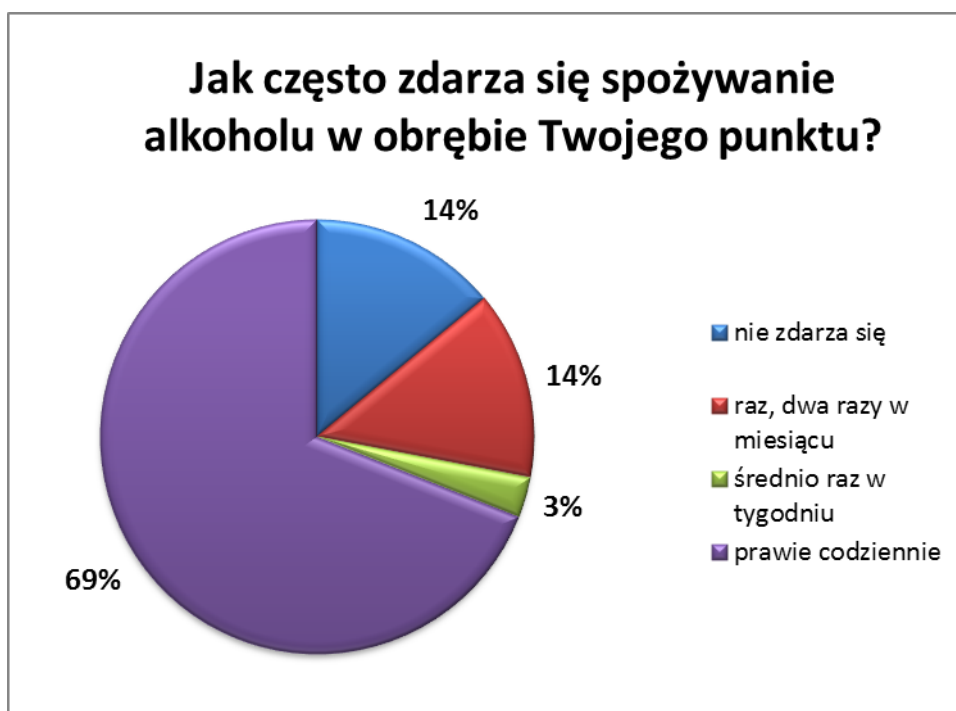
Wyniki badania

Pierwsze zagadnienie dotyczyło zakresu wiedzy na temat alkoholu zawartego w różnych trunkach. Zapytaliśmy, czy alkohol zawarty w wódce jest (Pana/Pani zdaniem) bardziej groźny od tego w piwie. Większość ankietowanych odpowiedziało „*nie*” (14 osób – 45% badanych). Tylko siedem osób (23%) odpowiedziało, że jest groźniejszy, a dziesięć osób (32%) nie miało zdania na ten temat.

Można więc wnioskować, że świadomość sprzedawców w tym zakresie jest stosunkowo duża. Alkohol zawarty w każdym napoju alkoholowym jest tak samo groźny. Jedyna różnica polega na procentowej zawartości w poszczególnych trunkach. Trzeba jednak pamiętać, że jest to całkowicie ta sama substancja. Odpowiedzi „*tak*” mogły wynikać z zależności szybszego wprowadzania się w stan upojenia alkoholowego mniejszą ilością alkoholu wysokoprocentowego (w tym wypadku wódki).

Kolejne pytania dotyczyły **spożywania napojów alkoholowych w punktach ich sprzedaży**. Zapytaliśmy sprzedawców, czy uważają takie zachowanie za niestosowne. Większość badanych nie było przeciwnych spożywaniu alkoholu w sklepie (19 osób, 61%), 10 ankietowanych (32%) uważało takie zachowanie za niestosowne, a dwie osoby (7%) nie miały zdania na ten temat.

W związku z powyższym, interesowała nas częstotliwość spożywania napojów alkoholowych w tych punktach. Zaledwie czterech respondentów (14%) odpowiedziało, że „*w ogóle się nie zdarza*”. Aż w dwudziestu punktach (69%) takie zachowanie ma miejsce „*prawie codziennie*”, w jednym (3%) – „*średnio raz w tygodniu*”, a w czterech (14%)- „*raz, dwa razy w miesiącu*”. **Można więc wnioskować, że w zdecydowanej większości punktów sprzedaży alkoholu sprzedawcy niezbyt dobrze radzą sobie z tym problemem.**

W badaniu interesowało nas również **zjawisko zagrożenia społecznego, które może być powodowane przez osoby spożywające alkohol**. Zapytaliśmy więc, czy takie osoby stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w danym środowisku lokalnym. 12 osób badanych (39%) twierdząco odpowiedziało na to pytanie, 16 osób (51%) stwierdziło, że osoby pijące nie stanowią zagrożenia, natomiast pozostałe trzy osoby (10%) nie miały zdania na ten temat.

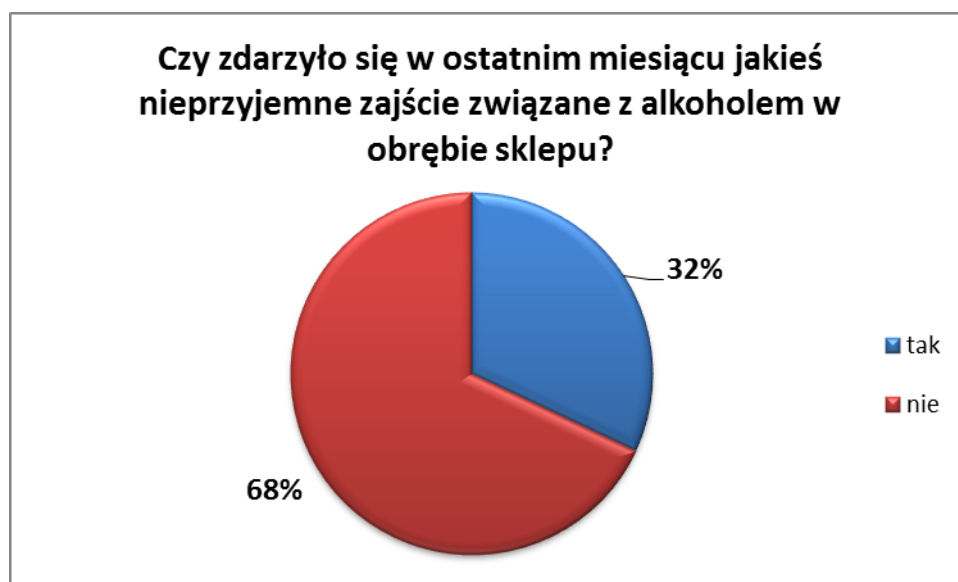
Warto w tym miejscu odwołać się do badań z Harvard School of Public Health College Alcohol Study (2003), które wskazują na korelację między częstszym i ryzykownym pićciem a nasyceniem okolicy punktami sprzedaży napojów alkoholowych. Wyniki badań opierały się na danych zebranych z 8 uniwersytetów i pokazywały, że na tych obszarach, gdzie nasycenie punktów sprzedaży było wyższe, studenci pili więcej i mieli więcej problemów związanych z nadużywaniem alkoholu.

Natomiast według badania opinii publicznej dotyczącego poczucia bezpieczeństwa, w województwie podkarpackim respondenci (zaraz po brawurowo jeżdżących kierowcach) najbardziej boją się „*agresji ze strony osób pijanych lub narkomanów*”.⁵

⁵ <http://www.podkarpacka.policja.gov.pl/wydzial-komunikacji-spoecznej/badanie-opinii-publicznej/art8,stan-bezpieczenstwa-w-regionie-w-opiniach-jego-mieszkancow.html>

Z powyższych badań wynika, że w społeczeństwie panuje obawa przed zachowaniem osób w stanie nietrzeźwym. Na tym tle, **obawy przed osobami nietrzeźwymi wśród mieszkańców Wodzisławia Śląskiego potwierdzają ogólnokrajową tendencję.**

Interesowało nas również, czy w ostatnim miesiącu zdarzyło się jakieś nieprzyjemne zajście związane z alkoholem w obrębie sklepu. Większość osób (68%) nie doświadczyła takiej sytuacji, a w dziesięciu punktach (32%) miało miejsce takie wydarzenie.

Zapytaliśmy sprzedawców, czy widzą coś niestosownego w sprzedaży alkoholu **dorosłej osobie nietrzeźwej**. 90% badanych odpowiedziało „tak”, natomiast pozostałe trzy osoby - „nie”.

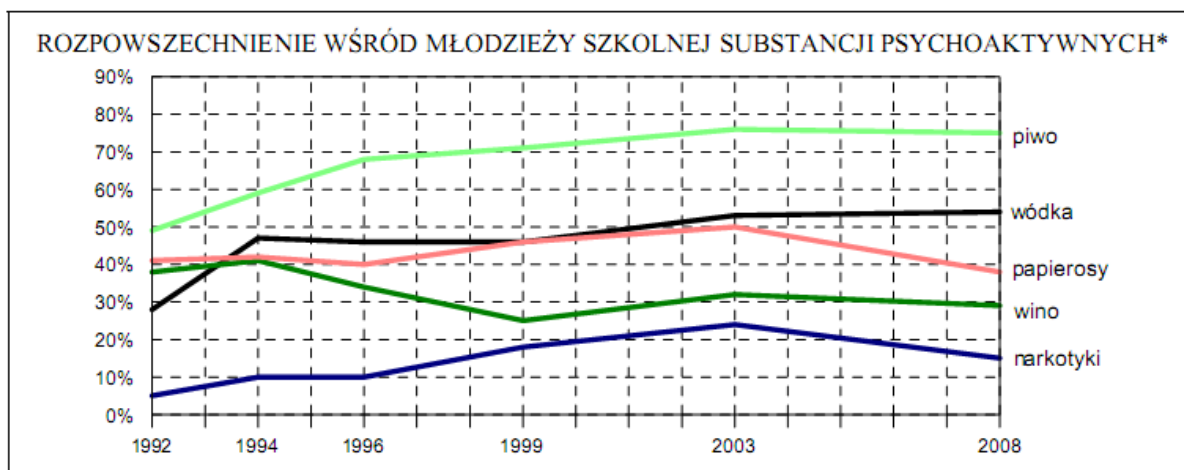

Zapytaliśmy również, czy zdarzyło się ankietowanym sprzedać osobie nietrzeźwej alkohol. 39% ankietowanych odpowiedziało, że nigdy nie miała miejsce taka sytuacja, co jest zgodne z deklarowanym przekonaniem, że jest to zachowanie niestosowne. **Pozostałym osiemnastu osobom (58%) - siedemnastu kobietom i jednemu mężczyźnie zdarza się sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej, a jeden sprzedawca (3%) robi to często.** Wielu sprzedawców w mieście sprzedaje alkohol osobom nietrzeźwym pomimo uznawania tego za niestosowne zachowanie. Sprzedaż alkoholu osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości, jest zabroniona przez Ustawę z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, artykuł 15. **Należy więc zwrócić szczególną uwagę na to zagadnienie podczas szkoleń dla sprzedawców alkoholu.**

Podsumowując to zagadnienie można powiedzieć, że pomimo zagrożenia stwarzanego przez osoby pijące, stosunkowo mało nieprzyjemnych zająć ma miejsce na terenie punktu sprzedaży.

Kolejny obszar badawczy dotyczył **sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim.**

Na początek warto odnieść się do ogólnopolskich tendencji, które zostały ujęte w komunikacie z badań „Młodzież a substancje psychoaktywne” ze stycznia 2009 opublikowanego przez CBOS.

„Wyniki najnowszego badania wskazują spadek liczby uczniów palących papierosy oraz zażywających narkotyki. W przypadku alkoholu odsetki pijących pozostały na poziomie zbliżonym do zanotowanego w roku 2003.”

Wnioskując z powyższego zestawienia problem spożywania substancji psychoaktywnych przez młodzież stanowi poważny problem ogólnopolski. Nasza analiza dotyczyła tego zagadnienia na terenie Wodzisławia Śląskiego.

Na początek zapytaliśmy o bezpieczną granicę wieku, od której powinno sprzedawać się napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe. W przypadku alkoholu odpowiedzi rozkładały się następująco: 17 osób (55%) wyznaczyło przekroczenie 18 roku życia, 13 osób (42%) 21 rok życia, zaś jeden sprzedawca (3%) sądził, że nie powinno być żadnych ograniczeń. Jeśli chodzi o wyroby tytoniowe wyniki były zbliżone, jak w przypadku alkoholu. 16 osób (52%) wyznaczyło 18 rok życia, kolejne 14 osób (45%) – 21 rok życia, a jedna osoba (3%) – brak ograniczeń w sprzedaży papierosów młodym osobom.

Tab. 21. Granica wieku, od której można sprzedawać alkohol i papierosy osobom młodym.

<i>Od jakiego wieku powinno sprzedawać się ...</i>	<i>...alkohol ?</i>	<i>...papierosy ?</i>
bez ograniczeń	3% odpowiedzi	3%
16 rok życia	-	-
18 rok życia	55% odpowiedzi	52% odpowiedzi
21 rok życia	42% odpowiedzi	45% odpowiedzi

Widać więc podobne restrykcje w stosunku do alkoholu, jak i papierosów. Warto podkreślić fakt zaznaczenia odpowiedzi poniżej 18 roku życia tylko przez jedną osobę. Świadczy to o tym, że zdecydowana większość sprzedawców ma odpowiedzialne podejście do badanego zagadnienia.

Chcieliśmy także zbadać powszechność zjawiska sprzedaży używek osobom nieletnim. Zapytaliśmy więc sprzedawców, czy znają takie przypadki. 14 z nich (45%) wie o sytuacjach sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia, oraz 14 z nich (45%) o sprzedaży papierosów osobom nieletnim.

Tab. 22. Przypadki sprzedawania alkoholu i papierosów osobom niepełnoletnim.

<i>Czy znasz przypadki ...</i>	<i>... sprzedaży alkoholu osobom nieletnim ?</i>	<i>... sprzedaży papierosów osobom nieletnim ?</i>
TAK	45% odpowiedzi	45% odpowiedzi
NIE	55% odpowiedzi	55% odpowiedzi

Zjawisko sprzedaży używek osobom nieletnim jest w Polsce dość powszechne, a wyniki naszego badania w znacznym stopniu potwierdzają tę zależność w Wodzisławiu Śląskim.

Warto w tym miejscu odwołać się do „Polskiej Deklaracji w sprawie Młodzieży i Alkoholu” w ramach uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r., gdzie wyraźnie zaznaczono, iż:

„Wszystkie dzieci i młodzież mają prawo do życia w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym, wolnym od zagrożeń związanych z piciem alkoholu, a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić.”

Odpowiedzialność za zdrowy rozwój osób niepełnoletnich w dużym stopniu zależy od osób dorosłych, które znajdują się w ich otoczeniu. Oczywiście najbardziej znaczącą rolę odgrywają rodzice, jednak zgodnie z wyżej wymienioną ustawą również inne osoby dorosłe (w tym wypadku sprzedawcy alkoholu i papierosów) mają obowiązek chronić zdrowie młodzieży.

Zapytaliśmy również bezpośrednio sprzedawców, **czy kiedykolwiek sprzedali papierosy lub alkohol osobie, o której wiedzieli, że jest niepełnoletnia.** W przypadku pytania o sprzedaż alkoholu nieletnim, siedmiu ankietowanych (18%) deklarowało, że zdarza się im sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej. W przypadku sprzedaży nieletnim osobom wyrobów tytoniowych zdecydowana większość - 24 osoby zaprzeczyły (77%), a siedem osób (23%) przyznało, że zdarza się im sprzedać papierosy osobie niepełnoletniej.

Biorąc pod uwagę ogólnopolską skalę zjawiska, wydaje się prawdopodobne, że odpowiedzi na powyższe pytania mogły nie odzwierciedlać w pełni stanu faktycznego. Zafałszowanie odpowiedzi może być związane ze strachem wyciągnięcia konsekwencji z łamania prawa takim zachowaniem.

Interesowało nas również, jak **często młodzi ludzie podejmują próbę zakupu alkoholu.** U zdecydowanej większości, 18 ankietowanych (59%) taka sytuacja „zdarza się rzadko”, w kolejnych sześciu (19%) punkcie „co najmniej raz w tygodniu”, w jednym punkcie (3%) „prawie codziennie”, a w sześciu punktach (19%) taka sytuacja w ogóle nie miała miejsca. **Widać więc, że dużo osób niepełnoletnich stara się o zakup alkoholu.**

Analogicznie zapytaliśmy o papierosy i otrzymaliśmy podobne wyniki: 16 punktów (52%) – „zdarza się, ale rzadko”, 9 punktów (29%) - „co najmniej raz w tygodniu”, a w kolejnych sześciu punktach (19%) taka sytuacja nie miała nigdy miejsca.

Tab. 23. Próby kupowania alkoholu i papierosów przez osoby niepełnoletnie.

<i>Jak często zdarza się, że osoba, o której wiesz, że jest niepełnoletnia, próbuje kupić ...</i>	nigdy	zdarza się, ale rzadko	co najmniej raz w tygodniu	prawie codziennie
<i>... napoje alkoholowe ?</i>	19 %	59 %	19 %	3 %
<i>... wyroby tytoniowe ?</i>	19 %	52 %	29 %	-

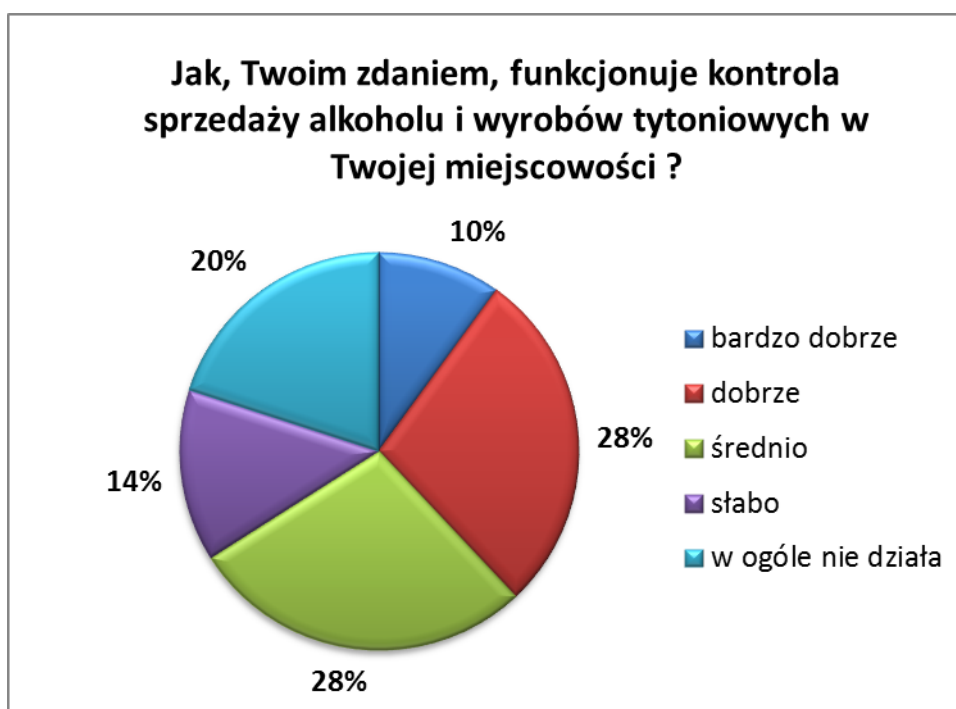
„Picie i upijanie się przez dzieci i młodzież jest jednym z największych problemów społecznych współczesnej Polski. Można i trzeba przeciwstawić się mu z całym zdecydowaniem.”⁶

Podsumowując, dużo młodych ludzi podejmuje próby zakupu alkoholu bądź papierosów, bądź obu używek naraz. Jest to poważne zjawisko, i sprzedawcy powinni być przygotowani do właściwego zareagowania w takich przypadkach. Zapytaliśmy więc ich, czy czują się skrupowani i czy mają śmiałość poprosić o dowód potwierdzający pełnoletniość klienta, w przypadku kiedy mają wątpliwość co do jego pełnoletniości? Wszyscy ankietowani sprzedawcy deklarowali, że nie mają z tym problemu. **Ogólna tendencja wskazuje na dobre przygotowanie sprzedawców do odmawiania osobom nieletnim sprzedaży artykułów zabronionych dla nich do zakupu.**

W tym miejscu należy odwołać się do Art. 15 ust. 2 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, gdzie wyraźnie podkreślono, iż w przypadku wątpliwości, co do pełnoletniości nabywcy, sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy. Jest to podstawowe prawo sprzedawcy. Sprzedaż napoju alkoholowego lub wyrobów tytoniowych osobom poniżej 18 roku życia, grozi grzywną i utratą zezwolenia.

⁶ „Polska Deklaracja w sprawie Młodzieży i Alkohol” Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r.

W ostatnim pytaniu poprosiliśmy o ocenę funkcjonowania kontroli sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych w Wodzisławiu Śląskim. Większość z nich pozytywnie wypowiada się o podejmowanych działaniach, czterech respondentów określa kontrolę jako „słabą”. Sześciu badanych określa kontrolę jako „w ogóle nie działającą”.

Wnioski

W podsumowaniu badań przeprowadzonych w Wodzisławiu Śląskim można wyróżnić zasadnicze problemy, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie, wymagające uwagi ze strony władz samorządowych.

1. Podstawowe problemy środowiskowe w opinii mieszkańców Wodzisławia Śląskiego.

- a) Za najważniejszy problem w środowisku lokalnym mieszkańcy uznali bezrobocie oraz alkoholizm. Z pewnością w tej sferze są największe oczekiwania wobec władz, związane z podjęciem działań umożliwiających zwiększenie poziomu zatrudnienia.
- b) Problem nadużywania alkoholu jest wymieniany jako jeden z najważniejszych problemów społecznych przez mieszkańców. Większość badanych uważa alkohol za towar szczególnie i postuluje za kontrolowaniem jego sprzedaży. Równocześnie blisko jedna trzecia badanych oczekuje konkretnych działań ze strony władz nie tylko w zakresie profilaktyki, ale również rozwiązywania aktualnych problemów związanych z nadużywaniem alkoholu. Większość mieszkańców (86%) nie posiada wiedzy o prowadzonych lokalnie działaniach, które mają na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniu. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.
- c) Dość poważny w Wodzisławiu Śląskim jest również problem narkotyków. Liczba mieszkańców, która próbowała już narkotyków, jest ponad trzykrotnie wyższa od wyników analiz ogólnopolskich. Zdecydowana jednak większość ankietowanych nie zażywa narkotyków.
- d) Problemem środowiskowym jest również przemoc. 42% dorosłych ankietowanych przyznało, że zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy fizycznej lub psychicznej. Ponadto blisko 39% respondentów zna przypadki bicia dzieci przez ich rodziców czy opiekunów.

2. Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży.

- a) Spożywanie napojów alkoholowych przez młode osoby jest bardzo poważnym problemem. Wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po alkohol. Przyznało się do tego 19% uczniów szkół podstawowych, 59% gimnazjalistów oraz 77% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.
- b) Wśród przyczyn sięgania po napoje alkoholowe dzieci i młodzież coraz częściej wskazują na picie okazjonalne lub presję rówieśników, co wskazywać może na społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młode osoby.
- c) Badania wykazały istnienie nieco wyższego od wyników ogólnopolskich odsetka młodych ludzi sięgających po narkotyki oraz nieco wyższego od wyników badań ogólnopolskich odsetka uczniów, którzy mają kontakt z tytoniem. Z pewnością te dwa zagadnienia powinny spotkać się z pilną uwagą ze strony władz samorządowych.
- d) Jednocześnie niepokojący jest względnie łatwy dostęp dzieci i młodzieży do substancji psychoaktywnych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych.
- e) Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się ze spożywaniem alkoholu, narkotyków i paleniem papierosów. Wielu uczniów zażywało ponadto substancje psychoaktywne w czasie imprez, na dyskoteci czy w pubie.
- f) Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, że rodzice często nie zauważają tego, że ich dzieci znajdują się pod wpływem alkoholu i narkotyków. Uzyskane wyniki powinny zaalarmować rodziców i opiekunów, aby poświęcali swoim dzieciom więcej uwagi i nie zapominali o odpowiedzialności, jaką za nie ponoszą.
- g) Umiarkowanym problemem w Wodzisławiu Śląskim są przypadki agresji i przemocy, z jakimi młodzi ludzie spotykają się w środowisku szkolnym i pozaszkolnym.

Ich poziom jest jednak niższy od poziomu obliczonego na podstawie badań ogólnopolskich.

- h) Rosnącym problemem w mieście jest dostępność substancji nazywanych dopalaczami. Młodzi ludzie często posiadają dużą wiedzę o tych substancjach oraz ich dostępności. Dopalamce cieszą się największą popularnością wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych - 7% badanych przyznało się do zażywania ich, a 7% zażyłoby dopalacze, gdyby miało do tego okazję. Działania profilaktyczne oraz informacje o szkodliwym wpływie dopalaczy na funkcjonowanie organizmu powinny być kierowane przede wszystkim do starszych uczniów.

3. Pozytywne tendencje w dynamice problemów społecznych.

- a) Analiza postaw wychowawczych mieszkańców Wodzisławia Śląskiego wykazała, że w większości nie uznają specjalnych okoliczności, które usprawiedliwiałyby stosowanie przemocy. Te wyniki mogą być wskaźnikiem właściwych postaw rodzicielskich wobec wychowania młodych ludzi, w którym przemoc nie powinna mieć miejsca. Warto jednak zaznaczyć, że blisko połowa respondentów nie popiera regulacji prawnych zakazujących stosowania kar fizycznych oraz uważa stosowanie kar fizycznych w niektórych sytuacjach jako dobrą metodę wychowawczą. Mężczyźni znacznie częściej niż kobiety są skłonni do akceptowania kar fizycznych.
- b) Większość młodych ludzi oceniła swoje relacje z rodzicami jako pozytywne, co wskazuje na korzystną atmosferę wychowawczą i przyjazne środowisko domowe panujące w rodzinach na obszarze Wodzisławia Śląskiego.
- c) Pozytywnym zjawiskiem zaobserwowanym w badaniach jest wysoka świadomość mieszkańców związana z istnieniem osób i instytucji, do których należy zgłosić się w przypadku stosowania przemocy. 71% badanych mieszkańców deklarowało, że posiada wiedzę na ten temat.
- d) Zdecydowana większość badanych uczniów ze wszystkich grup wiekowych deklarowała, że zareagowałoby w sytuacji bycia świadkiem zachowania agresywnego, co jest pozytywnym zjawiskiem i pokazuje, że młodzi ludzie nie są obojętni wobec

zjawiska agresji. 9% uczniów szkół podstawowych, 22% gimnazjalistów oraz 9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaroowało, że w sytuacji bycia świadkiem zachowania agresywnego nie zareaguje, natomiast 13% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 19% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaroowało włączenie się do bójki. Uzyskane odpowiedzi świadczą o konieczności kształtowania u młodych ludzi właściwych postaw wobec zjawisk związanych z przemocą, które pomogą aktywniej jej przeciwdziałać.

- e) Dość duża część młodych ludzi wskazywała na pozytywne reakcje otoczenia, związane z odmową picia alkoholu. 42% uczniów szkół podstawowych, 41% gimnazjalistów oraz 42% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaroowało, że spotyka się z akceptacją i zrozumieniem w sytuacji odmowy picia alkoholu. Ta informacja może wskazywać na zmniejszanie się presji rówieśniczej dotyczącej picia alkoholu i akceptację powstrzymywania się od spożywania napojów alkoholowych wśród młodzieży.
- f) W grupie młodych ludzi 97% uczniów szkół podstawowych, 88% gimnazjalistów oraz 83% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaroowało, że nie sięgnęłoby po narkotyki, nawet gdyby nadarzyła się ku temu okazja. Świadczy to o wzroście świadomości związanej ze szkodliwością substancji odurzających.
- g) Zdecydowana większość młodych mieszkańców Wodzisławia Śląskiego jest świadoma zagrożenia cyberprzemocą oraz uznaje za niestosowne podawanie swoich danych osobowych przypadkowym osobom poznanym w Internecie.

4. Wnioski dotyczące badania punktów sprzedaży alkoholu.

- a) Wśród ankietowanych punktów sprzedaży, 10% badanych sprzedawców nie widziało nic niewłaściwego w sprzedaży alkoholu osobom w stanie nietrzeźwym, ponadto 61% sprzedawców przyznało, że sprzedało alkohol osobie nietrzeźwej. Takie postępowanie stoi w sprzeczności z artykułem 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, należy więc przywiązywać wagę do tego, aby artykuł ten był przestrzegany.

- b) Osoby spożywające alkohol są uznawane za zagrożenie, jednak na terenie punktów sprzedaży ma miejsce stosunkowo mało nieprzyjemnych zjść związanych z piciem napojów alkoholowych.
- c) Ankieta wykazała, że duża ilość osób niepełnoletnich podejmuje próby zakupu napojów alkoholowych bądź papierosów. Badanie wskazuje, że w punktach sprzedaży sprzedawcy w większości nie sprzedają zakazanych substancji osobom niepełnoletnim i dobrze radzą sobie w sytuacji odmowy ich sprzedaży.